

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Zážitkově pedagogické učení a možnosti jeho využití u
klientů výchovného ústavu**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Autor: Lukáš Zelníček

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Renata Švestková, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Zážitek pedagogické učení a možnosti jeho využití u klientů výchovných ústavů*“ jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákon č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdání textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 16. 8. 2019

.....

podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Ing. Renatě Švestkové, Ph.D., vedoucí bakalářské práce, za pomoc, kterou mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Zážitkově pedagogické učení a možnosti jeho využití u klientů výchovného ústavu

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá možnostmi využití zážitkově pedagogického učení u klientek výchovného ústavu, jakož to jednoho z typů školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Teoretická část práce je rozdělena na čtyři kapitoly. První kapitola se zabývá legislativním rámcem ústavní výchovy v České republice a dělením na jednotlivé typy školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Druhá kapitola se zaměřuje na poruchy chování, jejich charakteristiku a dělení. Ve třetí kapitole je popsána reedukace a resocializace, jako cíl veškerých převýchovných procesů. Poslední kapitola definuje zážitkově pedagogické učení. Praktická část bakalářské práce popisuje tvorbu, organizaci, realizaci a vyhodnocení víkendového pobytu pro skupinu klientek výchovného ústavu založeného na principech zážitkově pedagogického učení. Výsledkem je zpracovaný metodický materiál, který je možné využívat k přípravě a organizaci dalších podobných pobytů. Zpracování výzkumné části bakalářské práce proběhlo na základě kvalitativního typu výzkumu, metody dotazování, techniky pozorování, polostrukturovaných rozhovorů s vybranými klientkami a sekundární analýze dat. Závěr práce se zabývá vhodností využití metod zážitkově pedagogického učení u víkendových pobytů pro klientky výchovného ústavu a o pozitivěch a negativěch, které přináší realizace takového typu pobytu. Jelikož se na tvorbě, organizaci, realizaci a vyhodnocení podobných pobytů pravidelně podílím jako vychovatel pracující již delší dobu v zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, dovoluji si tvrdit, že výsledek výzkumného šetření je převážně pozitivní.

Klíčová slova: Ústavní výchova, výchovný ústav, poruchy chování, reedukace, resocializace, zážitkově pedagogické učení, víkendový pobyt.

Experiential Pedagogical Teaching and Variation of using it for Clients in the Educational Institution

Abstract

The bachelor thesis with potential possibilities of using pedagogical learning for clients in the educational institution may be one of the different school facilities for the performance of institutional and protective education. Regarding the creators, organization, search and evaluation of stays, who have a share in who has a chance, it can be stored in the institution for the performance of institutional and protective education, dare to say that the result of the research is significantly positive.

The theoretical part is presented in four chapters. The first chapter presenting legislative framework of institutional care in the Czech Republic and the division into other types of school facilities for institutional and protective care. The second chapter focuses on behavioral disorders, their characteristics and division. The third chapter describes re-education and re-socialization programs as the solution of available transferred processes. The last chapter focus on experiential learning.

Practical part of bachelor thesis describe creating, organization, searching and evaluation of weekend stay for group of clients from educational institute based on principle of experiential pedagogical learning. The result is a processed methodological material which can be possible to use as a prepare and organize other important stays. Practical part of bachelor thesis was created based on qualitative type of research strategy, questioning methods, observation techniques, semi-structured interviews with selected clients and secondary data analysis. At the end of the thesis we describing use the method of experiential learning during weekend stays for clients in the educational institution and about the positive and negative outcome, which can come with realize this type of stay.

Keywords: Institutional education, educational institute, behavioral disorders, reeducation, resocialization, experiential learning, weekend stay.

Obsah

Úvod	7
1 Ústavní a ochranná výchova v ČR	8
2 Poruchy chování	12
2.1 Lhaní	14
2.2 Záškoláctví a toulání	14
2.3 Krádeže	15
2.4 Agresivní chování	16
3 Reedukace a resocializace	17
4 Zážitkově pedagogické učení	20
5 Cíl práce a výzkumné otázky	24
5.1 Cíle práce	24
5.2 Výzkumné otázky.....	24
5.3 Operacionalizace pojmů.....	24
6 Metodika výzkumu	25
6.1 Výzkumná strategie.....	25
6.2 Teoretický rámec SWOT analýzy.....	25
6.3 Popis a výběr výzkumného souboru	25
6.4 Realizace výzkumu	26
7 Výsledky	27
7.1 Kazuistiky	27
7.2 Plánování pobytu.....	35
7.3 Realizace pobytu	37
7.4 Podrobný popis jednotlivých činností dle dní.....	39
7.5 Vyhodnocení pobytu z pohledu organizátorů	41
7.6 Vyhodnocení pobytu z pohledu informantek (účastnic pobytu).....	42
8 Diskuse	49
9 Závěr	52
Seznam použité literatury	53
Seznam příloh:	57
Seznam tabulek	58

Úvod

Pro vypracování své bakalářské práce jsem si zvolil téma „Zážitkově pedagogické učení a možnosti jeho využití u klientů výchovného ústavu“. Pro zvolení tohoto tématu jsem měl několik důvodů. Jedním z nich je skutečnost, že ve výchovném ústavu pracuji již třináct let jako vychovatel a toto téma mě zajímá. Dalším důvodem je to, že ve svém zaměstnání pravidelně organizuji, nebo se podílím na organizaci pobytových akcí, kde se velmi často užívá prvků zážitkové pedagogiky.

Výchovné ústavy jsou součástí systému ústavní výchovy České republiky. Pracuji ve výchovném ústavu, do kterého jsou umístovány nezletilé dívky se závažnými poruchami chování. Jedná se většinou o dívky z rodin sociálně i společensky slabých se špatným finančním zajištěním. Do výchovného ústavu jsou umístovány na základě rozhodnutí soudu. Cílem výchovných ústavů je tedy reedukace a resocializace umístěných dívek. V těchto zařízeních jsou dívky vedeny k přípravě na samostatný život, k sebereflexi a sebeovládání, k zvládnutí zátěžových situací a k zodpovědnosti za sebe. Jednou z možností, jak lze dosáhnout zlepšení a posílit sociální kompetence dívek, je využití prvků zážitkové pedagogiky.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá legislativním rámcem ústavní výchovy, poruchami chování, reedukací, resocializací a zážitkově pedagogickým učení. Praktická část se zabývá tvorbou, organizací, realizací a vyhodnocením víkendového pobytu skupiny klientek výchovného ústavu založeném na principech zážitkové pedagogiky. Je zde také metodologická část, která vymezuje cíle práce. Ve výzkumné části byl využit kvalitativní typ výzkumu, metoda dotazování, technika pozorování, polostrukturovaný rozhovor a sekundární analýza dat. Na základě zjištěných informací bylo zjištěno, zda je zátěžový víkendový pobyt s prvky zážitkové pedagogiky vhodný pro skupinu klientek výchovného ústavu. Současně vznikl metodický materiál, který bude možné využít pro jiné skupiny výchovného ústavu, či je mohou využít i další zařízení, které mají podobnou cílovou skupinu.

1 Ústavní a ochranná výchova v ČR

Ústavní výchova bývá nařizována soudem a je využívána pro děti a nezletilé osoby do 18-19 let věku. Užívá se jí v okamžiku, kdy rodina z některých důvodů v péči o dítě úplně selhává, a neexistuje možnost, že by šlo zvolit osvojení či pěstounská péče. Stát přitom musí dítěti garantovat náhradní výchovnou péči kvůli tomu, aby se mohlo zdravě vyvíjet, mohlo být řádně vychováváno a vzděláváno (Průcha et al., 2013).

Ústavní výchovu může soud nařídit, když je výchova dítěte vážným způsobem ohrožena nebo vážně narušena a jinými výchovnými opatřeními se nepodařilo dosáhnout nápravy, případně rodiče nemohou ze závažných důvodů výchovu dítěte garantovat. Pokud je to v zájmu nezletilého nezbytné, smí soud nastínit ústavní výchovu nebo dítě svěří do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc i v okamžiku, kdy jiná výchovná opatření tomuto kroku nepředcházela. Z významných příčin smí soud prodloužit ústavní výchovu i o jeden rok od okamžiku, kdy daná osoba dosáhne zletilosti (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 971).

Ústavní výchovu lze prostřednictvím jednoho soudního rozhodnutí nařídit nejdéle na dobu tří let. Ústavní výchova pokračuje i po uplynutí určené doby, jestliže před uplynutím dané doby došlo k zahájení řízení o prodloužení či zrušení ústavní výchovy, a to až do chvíle, kdy soud pravomocným způsobem o prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy rozhodne. Trvání ústavní výchovy může být prodloužováno opakovaným způsobem, když nejdéle to je vždy na dobu tří let. Podmínkou prodloužení ústavní výchovy je trvání důvodů ústavní výchovy. Když tyto důvody pominou, případně je dítěti možné zajistit jinou než ústavní péči, soud by měl rozhodnout o zrušení ústavní výchovy a s ohledem na okolnosti i o tom, komu bude dítě v budoucnu svěřeno do péče (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 971).

Ochranná výchova je soudem ukládána v občansko-právním řízení, když dítě ve věku 12-15 let spáchá čin, za který mu může být v souladu s trestním zákonem uložen výjimečný trest. Výjimečným trestem se chápe trest odnětí svobody nad 20-30 let i trest odnětí svobody na doživotí. V trestním řízení dojde k uložení ochranné výchovy mladistvému mezi 15. - 18. rokem věku, když se soud domnívá, že ochranná výchova bude efektivnější než trest odnětí svobody. Trvá až do doby, kdy si to žádá její účel. Nejdéle to může být do 18, někdy i do 19 let věku (Kaleja et al., 2013).

Soud pro mládež je oprávněn uložit mladistvému ochrannou výchovu, když o výchovu mladistvého není řádným způsobem postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije; dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána; prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy; nepostačuje uložení výchovných opatření (Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 22).

Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy zřizuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Zákon č. 109/2002 Sb. podle § 1, odst. 1 stanoví, že vždy „*musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku.*“ (Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, s. 2978).

Mezi zařízení, která poskytují ústavní a ochrannou výchovu podle zákona č. 109/2002 Sb., se řadí diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.

Diagnostický ústav je určen k plnění funkcí diagnostických, výchovně-vzdělávacích, terapeutických, organizačních, metodických a koncepčních. S oporou v těchto funkcích je formována komplexní diagnostika dítěte, jež je přijato s oporou v rozhodnutí o předběžném opatření, rozsudku o nařízení ústavní výchovy či uložení ochranné výchovy. Podle výsledků komplexní diagnostiky se později vybírá vhodné zařízení pro dítě. Diagnostický ústav má ministerstvem stanovenou oblast územního působení. Pobyt v daném zařízení zabere obvykle okolo 8 týdnů. Do diagnostického ústavu je dítě přijato na základě žádosti rodičů a zákonných zástupců nebo z rozhodnutí soudu. Diagnostický ústav posléze dítě předá do následné péče, přičemž navrhne rovněž individuální výchovný plán (Jedlička, 2004).

Dětský domov je typem zařízení, jež má garantovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají žádné závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školských zařízeních, která se nacházejí mimo dětský domov. Školy tak nepředstavují

součást dětského domova (Zákon 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 13).

Do dětských domovů mohou být přijímány děti ve věku 3-18 let, také jsou sem umísťovány nezletilé matky s jejich dětmi. Podle vyhlášky č. 438/2006 Sb. je možné do dětského domova přijmout i děti se zdravotním postižením (Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se stanoví podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, §7).

Od roku 2002 se dále užívá termín dětský domov se školou, když dříve se jednalo o dětský výchovný ústav. Dětský domov se školou se snaží zařizovat péči dětem s nařízenou ústavní výchovou a ochrannou výchovou, u nichž se objevují závažné poruchy chování, případně si žádají specifickou léčebnou péči kvůli aktuálnímu psychickému oslabení. V dětském domově se školou jsou umísťovány děti zpravidla od šesti let věku do konce povinné školní docházky. Příslušný typ školy je v daném zařízení. Hlavní organizační jednotku pro práci s dětmi představuje rodinná skupina, která má alespoň 5 a nejvýše 8 dětí. Děti jsou do rodinných skupin rozčleňovány s přihlédnutím k jejich výchovným, vzdělávacím a zdravotním potřebám (Jánský, 2004).

Výchovné ústavy jsou potom primárně určeny k plnění výchovné, vzdělávací a sociální funkce. Starají se o děti, které jsou starší 15 let a mají závažné poruchy chování, proto u nich byla nařízena ústavní výchova či uložena ochranná výchova. Výchovné ústavy jsou zakládány odděleně pro děti, které mají nařízenou ústavní výchovu, uloženu ochrannou výchovu, jsou nezletilými matkami a mají děti, dále rovněž pro děti, které si žádají výchovně léčebnou péči, případně jsou ve výchovném ústavu pro tyto děti zakládány oddělené výchovné skupiny. V souladu s § 14, odst. 3 zákona č. 109/2002 Sb. lze výjimečně a v případech zvláště závažných poruch chování do výchovného ústavu umístit i dítě s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let (Zákon 109/2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů § 14).

Dětské domovy se školou a výchovné ústavy jsou i dnes ze strany veřejnosti nazývány pašáky a polepšovny. Děti sem přicházejí kvůli závažným poruchám chování, jež mnohdy naplňují skutkovou podstatu trestného činu. Tyto závažné problémy představují

takřka pokařdė pŕíznak dysfunkční rodiny. Daná speciální ŝkolská zařzení pracují s dětmi s oporou ve specifických výchovně vzdělávacích programech, které jsou individuálně vytvořené podle jejich osobnostních charakteristik (Jánský, 2004).

2 Poruchy chování

Pod označením poruchy chování se skrývají projevy chování dětí a mládeže, která neuznává stávající společenské normy. Objevují se primárně u sociálně narušené mládeže, ale rovněž u jedinců s odlišným typem postižení. Na jejich vzniku se podílí nevhodné či nedostatečné výchovné působení, sociální vlivy i dispozice konkrétní osoby na základě centrálního nervového systému (Průcha et al., 2001).

Podle autorů Lee et al. (2014) lze poruchy chování popsat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec nedokáže respektovat normy chování na úrovni, která by byla v souladu s jeho věkem, případně na úrovni jeho rozumových schopností. O poruchy chování nejde, když jedinec nedokáže porozumět významu norem. Příkladem tohoto typu jsou lidé s mentálním postižením nebo ti, kteří mají svůj původ v jiném sociokulturním prostředí, kde jsou platné jiné normy (Vágnerová, 2004).

Poruchy chování jsou občas mylně zaměňovány i s dalšími poruchami nebo situačními reakcemi dítěte. Jde mimo jiné o poruchy pozornosti a hyperaktivity (ADHD), afektivní poruchy typu depresí a další (Ptáček, 2006).

Poruchy chování lze zařadit mezi nejčastější diagnózy. Mohou mít celou řadu důvodů, z těchto příčin u nich nejde najít jediného společného jmenovatele, když jejich původ je multifaktoriální. U chlapců je četnost poruch chování 6-16 %, u dívek 3-9 %. (Ptáček, 2006) Zahraniční autoři dokonce dochází k závěrům, že četnost poruch chování je vyšší, někdy narůstají až na 30 % u sociálně slabých rodin (Scott, 2009).

Nejdůležitější charakteristikou poruch chování je, podle Maggin et al. (2017), nedostatečným způsobem rozvinutá schopnost autoregulace a specifické způsoby uvažování či hodnocení rozličných situací. Pro poruchy chování je příznačné neadekvátní chování k lidem a s tím spojená neschopnost navázat a udržet si akceptovatelné sociální vztahy. Poruchy v dětství jsou obvyklé, přičemž zpravidla nejsou odhaleny včas. Důvodem je především skutečnost, že rodiče i učitelé mají sklon problémy zlehčovat, hovoří o nich jako přechodném období a nechtějí přiznat, že by dítě skutečně nějaký psychický problém či duševní poruchu mohlo mít. Podle Traina (2001) děti s poruchami chování pocházejí z rozličných sociálních skupin. Žijí v romské komunitě, která se vyznačuje větší mírou tolerance k různým přestupkům, v autoritativních rodinách i v podnikatelských rodinách, kde mají takřka vše kromě toho nejdůležitějšího, a to času a lásky, jež by jim byla věnována ze strany rodičů.

S ohledem na společenskou závažnost se poruchy chování dělí na disociální chování, asociální chování a antisociální chování. Disociální chování je nespolečenské a nepřiměřené, ale dá se zvládat odpovídajícími pedagogickými postupy. Jedná se o různé kázeňské přestupky vůči školnímu řádu, neposlušnosti, vzdorovitosti nebo negativismu. Asociální chování není v souladu se společenskou morálkou. Dané chování se už výrazně liší od společenského průměru. Dochází k porušování společenských norem, ale zároveň se ještě vše děje v mezích právních předpisů. K typickému asociálnímu chování lze zařadit útky, toulky, záškoláctví, ale i alkoholismus, tabakismus nebo demonstrativní sebepoškozování. Antisociální chování již sestává z veškerého protispolečenského jednání, přičemž není třeba přihlížet k věku jedince nebo intenzitě činu. Tento způsob jednání leckdy navazuje na asociální chování. O nápravě již lze uvažovat jen prostřednictvím ústavní péče. Zařadit sem lze jakoukoli trestnou činnost typu krádeží, loupeží, vandalství, sexuálních deliktů, zabití i trestnou činnost, která má souvislost s toxikomanií (Kříž, 2004).

Diagnostika poruch chování se uskutečňuje v okamžiku, kdy jsou splněny tři podmínky. První z nich je, že poruchy trvají alespoň šest měsíců, druhou představuje skutečnost, že dochází k narušení sociální adaptability dítěte v některém z jeho prostředí, konečně se tyto poruchy nedaří odstranit pomocí využití obvyklých pedagogických přístupů, což si žádá speciální přístup či léčbu (Kříž, 2004).

Diagnostika poruch chování se liší v závislosti na pohlaví, přičemž je proměnná v čase. U dívek se dnes udává mezi 14. - 16. rok věku, u chlapců je ještě nižší, a to v 10. - 12. roce věku. U dítěte před 10. rokem věku poruchu chování disociální povahy diagnostikovat není možné, jedná se zpravidla o nezralost autoregulačního systému dítěte (Vojtová, 2008).

V rámci dané problematiky je nutné rozlišovat mezi dětmi s problémovým chováním a dětmi s poruchami chování. Děti s problémy si jsou vědomy svého jednání a chtěly by se ho zbavit. U těchto dětí je možné konstatovat, že z jejich strany je narušování norem neúmyslné, když se do střetu dostávají vnitřní a vnější potřeby. Dané problémy mají krátkodobou povahu a je možné je napravit i ve školním prostředí. Naopak u poruch chování jedinec necítí nějakou vinu směrem k okolí, přičemž v průběhu času se jeho nežádoucí chování stále zhoršuje. Zde již je speciální intervence nutností (Vojtová, 2008).

Poruchy chování se dělí na kvalitativní a kvantitativní. Optikou kvalitativních metod je možné hovořit o etických nedostatcích (příkladem může být lhaní, podvádění, krádeže) a nedostatky, jež nesouvisí s etikou (neklid dětí ve škole, vyrušování). Chybou je, že v praktickém životě někdy nejsou tyto rozdíly dostatečným způsobem akcentovány, a proto může dojít i k neoprávněnému poškození pověsti postižených. Z pohledu kvantity je možné dané typy rozlišit s ohledem na hloubku a nedostatky, když se někdo dopustí jen drobných krádeží, zatímco jiný rozsáhlých deliktů kriminální povahy (Langer, 1999).

2.1 Lhaní

Na nejnižším stupni je možné jmenovat lhaní, které představuje nejmírnější formu nápadnosti v chování. Glätzle-Rützler et al. (2015) ve svém díle popisuje, že lhaní představuje součást veškerých dětských patologických projevů. Při hodnocení dětské lži je třeba zvážit věk dítěte, situaci, výběr osob, frekvenci i účel, jenž byl příčinou lhaní. U dětí předškolního a raného školního věku se je možné střetnout s konfabulací a bájevíou lží. U starších dětí se již jedná o lež pravou, pro niž je typické, že u ní lze vystopovat nějaký účel. Tento účel je vždy nutné nějak vyhodnotit. Lež může představovat obranu v jisté zátěžové situaci, kterou dítě není schopno řešit jiným způsobem. Jedná se obvykle o zapírání obyčejné a snadno ověřitelné zkušenosti, jež dítěti přináší negativní zážitek (Matějček, Dytrych, 1997).

Lži cílené na poškození jiné osoby nebo dosažení osobního prospěchu bez ohledu na jiné, mají motivaci poněkud jinou. Není možné je vnímat jako obranu v nouzi a jsou obvykle spojeny s jinými negativními projevy a existencí osobních vlastností typu egoismu nebo necitlivosti. V mezních případech se v nich projevuje i agresivita, a to hlavně tehdy, když má dojít k prosazení vlastních cílů. Je zřejmé, že u těchto dětí již není radno nic podceňovat, protože prognóza do budoucnosti zde není příliš dobrá (Matějček, Dytrych, 1997).

2.2 Záškoláctví a toulání

Dále je nutné zmínit záškoláctví a toulání, kdy samotné útky je možné interpretovat jako únikové jednání, jehož prostřednictvím jsou v životě „řešeny“ rozličné nepříjemné problémy. Útky mohou být uskutečňovány a plánovány z domova, ze školy, ale i z ústavní péče. Dělí se na reaktivní, impulsivní a chronické, a to podle časového období a opakovatelnosti. Impulsivními útky je z pohledu dítěte často řešen únik před nějakým

ponížením a zahanbujícími pocity, jež by zažilo, kdyby ze své strany ukázalo neúspěch, slabost či špatnost, chronické útky se vyznačují tím, že jsou opakované, často plánované i připravované. Svůj původ mají zpravidla v dlouhodobých problémech. V dětských domovech patří někdy mezi motivy i solidarita s kamarádem, jenž utíká, případně obyčejná touha po dobrodružství (Matějček, Dytrych, 1997).

Toulání se definuje jako dlouhotrvající opuštění domova, jež zpravidla navazuje na útky. Míra toulání jako způsobu řešení situace roste s věkem, protože mladší děti se o sebe neumí samy postarat. S touláním se lze setkat běžněji u minoritních skupin obyvatelstva, jedná se i o děti, které nedisponují dostatečně vyvinutou citovou vazbou se svými rodiči. Toulání je i častým problémem, jenž se vyskytuje u dětí, které pobývají v ústavních zařízeních. K toulání se váží další patologické jevy, z nichž je možné uvést krádeže, prostituci, drogy či alkohol (Spear, 2016). Sklon k toulání lze najít i u dětí s hlubší psychickou deprivací, což je důsledek předchozího ochuzení o citové podněty.

Záškoláctví je interpretováno jako úmyslné zameškávání hodin ve škole. Dítě bez nějakého omluvitelného důvodu i bez vědomí, případně souhlasu rodičů, nechodí na výuku a pobývá mimo domov. Záškoláctví se definuje jako komplex obranného jednání, které sleduje hlavní cíl vyhnout se nepříjemnostem. Jedná se o nepřijetí norem pozitivních hodnot vzdělání, konfrontaci s úspěšnějšími spolužáky i o situaci, kdy žák může být mnohem úspěšnější než jeho spolužáci, tímto způsobem se může snažit vyhnout i záporným reakcím rodičů na další špatnou známku. Původní motiv záškoláctví ovšem brzy pozbývá smyslu a místo něho nastupuje strach z prozrazení. Řešení situace pro dítě představuje prodlužovaná absence ve škole (Vágnerová, 2004).

2.3 Krádeže

Formou antisociálního chování je krádež, i když u dětí předškolního či mladšího školního věku podobně jako u lhaní hovoříme o neúmyslné krádeži. O skutečné krádeži je možné mluvit až ve chvíli, kdy se dítě již pohybuje na takovém stupni rozumové vyspělosti, aby bylo schopné rozumět pojmu vlastnictví. Především krádeže u dětí staršího školního věku je již třeba reflektovat jako závažnější čin. Nejvíce závažné jsou krádeže v partě, protože zloděj si často není vědom svého patologického chování, když ho povzbuzují jeho přátelé z dané sociální skupiny. Krádeže dotyčný nevnímá jako porušování sociálních norem (Vágnerová, 2004).

2.4 Agresivní chování

Mezi závažné poruchy patří agresivní chování, jež může mít například podobu napadnutí, nepřímé agrese, popudlivosti, negativismu, nevole nebo podezřívání. Specifickou podobou násilného jednání je potom šikana, která bývá interpretována jako cílené a zpravidla opakované užití násilí jedincem či skupinou směrem k jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí či z rozličných důvodů nejsou schopni ubránit. Vandalismus je potom neúčelné, nekulturní a primitivní ničení majetku, jenž se nachází v soukromém nebo společném vlastnictví. Pachatel obvykle podléhá afektu, aniž by mu činnost přinesla nějaké materiální obohacení. Vandalismus se často děje pod vlivem alkoholu nebo drog a objevuje se hlavně u jedinců, kteří mají starší školní věk a dále také u adolescentů. K nejčastějším formám vandalismu se řadí sprejerství, rozbíjení oken a lamp nebo znehodnocování objektů, které jsou opuštěny (Kříž, 2004).

3 Reedukace a resocializace

Resocializaci je možné interpretovat jako cíl veškerých převýchovných procesů. Rozumí se jí snaha znovu jedince socializovat, umožnit mu, aby mohl vstoupit zpět do společnosti. Přitom je nutné překonávat záporný postoj jedince ke společenským normám a požadavkům a současně jim předcházet. Resocializace ve výchovném ústavu by se neměla uskutečňovat izolovaně od společnosti. Pokud mají být výsledky kladné, nesmí být dotyčný izolovaný od společnosti, ale je naopak třeba uskutečňovat zde jistou činnost a adaptovat jej na její podmínky. Zásadní je poznat osobnost jedince, odchylky v jeho chování a snažit se o vytvoření důvěry k personálu a vybudování pocitu jistoty v zařízení. Nelze podcenit ani působení jedince ve skupině a její vliv. Je nutné mít na paměti, že každý jedinec je ovlivňován jinými výchovnými metodami, proto by měl být každý akceptován jako individualita, která má rozdílné potřeby (Czapow, Jedlewski, 1981).

Samotný termín reedukace je definován různými způsoby. Průcha a Veteška v této souvislosti hovoří o edukační činnosti, jež je orientovaná na kompenzaci nebo posílení nějakého zdravotního postižení jedince, obvykle jde o reedukaci řeči (Průcha, Veteška, 2014).

Reedukaci či převýchovu lze rovněž vnímat jako proces, kdy dochází k postupnému zlepšení úrovně funkcí, jež jsou nějakým způsobem narušené nebo nevyvinuté. Výsledek reedukačního procesu představuje rozvoj funkcí, získání potřebných dovedností a rovněž kompenzace potíží, jež mají se specifickými poruchami souvislost. Je nezbytné, aby byl změněn životní styl jedince a podmínky, ve kterých se pohybuje, protože ty představují základ vzniku konfliktu. Reedukace může být efektivní jen za toho předpokladu, že dospělí, kteří přicházejí do kontaktu s dítětem, jeho problémy chápou (Jucovičová, 2014).

Podle Zelinkové je reedukace spolu s rehabilitací a kompenzací hlavní speciálně-pedagogickou metodou. Jejím doslovným překladem je převýchova. Reedukací se ovšem nechce docílit převýchovy, ale formování, výchovy psychických funkcí, případně dovedností nezbytných ke zvládnutí komplikovanějších dovedností. Nejedná se o změnu ve smyslu nápravy, ale o proces, jenž směřuje k formování nových návyků a dílčích dovedností. V cizině je synonymem pojmu reedukace termín intervence. V rámci reedukace by měl pedagog postupovat směrem od nedostatečně rozvinutých

psychických funkcí k formování dovedností bez přihlížení k současné výuce ve třídě (Zelinková, 2003).

Náprava poruch v dětském věku je přitom úzce spjata s jejich typem a prognózou. Jestliže má být docíleno takového pokroku, který bude pro danou osobu účinný, měl by být volen komplexní, systematický a dlouhodobý přístup. Významné je zapojení do nejširšího sociálního prostředí, jímž je dítě obklopeno a podílení se na jeho formování (Ptáček, 2006).

Reedukace sestává z různých úrovní, přičemž jako její nutnou součást je třeba reflektovat pedagogicko-psychologické poradenství. Musí být jedinečné a vázat se ke konkrétnímu příkladu. Určuje metody a základní strategie. Psychoterapie nebo socioterapie u dětí s poruchami chování je zaměřena primárně na skupinové techniky, jež doplňují další možné přístupy. Mezi dětmi jsou nejoblíbenější a nejlepších výsledků bývá dosahováno pomocí arteterapie a dramaterapie (Mahendran et al., 2017). Základ veškerých technik představují děti orientované na nácvik žádoucích vzorců chování a na posílení aktivních schopností uvědomění si možných následků, jež má nežádoucí chování. Zásadní oblast v reedukaci chování představují i organizované volnočasové aktivity, zpravidla jde o neadekvátní způsob trávení volného času, které bývá často důvodem dalších komplikací. Další úroveň představuje edukativní pomoc, když problematika poruch chování se často projevuje i ve školní úspěšnosti. Proto by měla být věnována větší pozornost přípravě dětí na výuku, když svoji úlohu mají odpovídající motivační pobídky i specifické postupy. Závěrečnou úroveň, již je možné zmínit ve spojitosti s poruchami chování, představuje medikace. Vhodná specifická medikace se může proměnit ve zlomový bod při nápravě poruch chování. Přitom je nutné mít na paměti, že dnešní psychofarmaka jen projevy nežádoucího chování utlumují, nelze ale počítat s tím, že by je byla schopna vyléčit (Ptáček, 2006).

Reedukační programy rozličné podoby jsou v současnosti oblíbené po celém světě. K zajímavým výsledkům bylo dojito kupříkladu v souvislosti potenciálního využití reedukačních programů u drogově závislých v Číně. (Hualing, 2005) Jiní výzkumníci pro změnu ve svých pracích navrhují zřízení rozličných reedukačních center, jejichž hlavním cílem by bylo sdružení řady odborníků a výzkum variant rozvoje dalších programů, institucí a zlepšení samotného procesu reedukace (Shoshana, 2016). S konkrétní podobou reedukačních programů se lze seznámit i ve studii Bauwela a

Carpentiera, přičemž dané programy měly pomoci dospívajícím k disciplíně i lepší informovanosti o právech a povinnostech daných majoritní společností. Tyto programy jsou právě primárně směřovány na jedince, kteří mají problémy s chováním (Bauwel, Carpentier, 2010). Konečně bývá vyzdvihována i důležitost reedukačních programů ve spojitosti se sexuálními deviacemi u dětí mladšího i staršího školního věku. (Zacharin, 2013).

Nejběžněji reedukační programy cílí na činnosti uskutečňované ve volném čase dětí, jedná se o volnočasové aktivity. Ve spojitosti s problematikou, o které pojednává tato práce, je nutné vzít v potaz, že prostředí výchovných ústavů bývá částečně uzavřené a činnosti ve volném čase se uskutečňují hlavně v nich. Zapojení dětí do volnočasových aktivit, jež se dějí mimo ústav, musí být v souladu s mírou efektivity reedukace a resocializace konkrétního jedince. Práce s dětmi ve výchovném ústavu se zakládá na jasně daném denním režimu, v němž jsou jednoznačně určena práva i povinnosti dětí. Značnou důležitost má pro děti zformování vhodné a motivující náplně volného času (Pávková, 2002).

Zájmová činnost může mít pravidelnou nebo příležitostnou podobu. Pravidelná probíhá jednou týdně, když kroužek disponuje vedoucím, pořádá se obvykle ve stejný čas. Pravidelná zájmová činnost mívá i stabilní členskou základnu, což neplatí ve výchovných ústavech, kde je naopak tato základna proměnlivá a stálé jádro účastníků je tu doplňováno s ohledem na momentální stav dětí. Do příležitostné zájmové činnosti se počítají akce, které bývají pořádány jednorázově nebo cyklicky. Tato činnost bývá časově limitována a organizuje ji pedagog. Současně ji dovoluje a podněcuje spoluúčast mládeže a dětí. Může být realizována v místním, regionálním, celostátním i mezinárodním měřítku (Hofbauer, 2004).

Pro děti, které se nezajímají o pravidelné organizované činnosti, jsou vhodnou náplní spontánní aktivity. Ty mohou u řady konkrétních osob probudit zájem, aby se některým činnostem věnovaly do větší hloubky (Bendl, 2015).

4 Zážitkově pedagogické učení

Výchovu zážitkem lze definovat jako výchovu, která je realizována pomocí programů svázaných s fyzicky náročnou činností a jistou mírou rizika. Cílem je dosáhnout toho, aby se zvýšila připravenost a odolnost dítěte směrem ke každodenním životním stresům a traumatizujícím životním událostem. Prožívat ji je možné jednotlivě i skupinově. Dovoluje rozvoj sebepojetí, sociálních vztahů a vztahů k životnímu prostředí. Mimo fyzického výkonu sestává ze sebereflexe, reflexe sociální interakce a pozorování prostředí (Hartl, Hartlová, 2004).

V souvislosti se zážitkovou pedagogikou se je možné střetnout s pojmem edutainment, který bývá vnímán jako nová oblast edukační reality, v níž nemá hlavní úlohu pedagog, ale soubor psychologicky, pedagogicky a didakticky promyšlených prostředků, jež jsou spojeny s novými informačními a komunikačními technologiemi či jinými masovým způsobem se rozšiřujícími médii. Český ekvivalent by tak mohl být zábavné vzdělávání, vzdělávání pomocí zábavy, škola hrou (Průcha a al., 2009).

Česká zážitková pedagogika klade hlavní důraz na prožitek, zážitek či zkušenost. Cílem celého procesu je potom v první řadě dosáhnout co největšího rozvoje jedince. Ke znakům prožitku se řadí nenahraditelnost, jedinečnost, individuálnost, intenciálnost, nepřenositelnost a komplexnost. Nenahraditelnost prožitku je konkrétní událost, jež by měla být ohraničená časově nebo prostorově, jedinečnost prožitku je typická nemožností vyměnit jeden prožitek druhým, individuálnost prožitku lze vykládat tak, že každý prožívá nějakou situaci jiným způsobem s oporou v dřívějších zkušenostech i povaze svojí osobnosti, intenciálnost prožitku je určena neoddělitelností prožívané události i prožívajícího jedince. Prožitek představuje individuální zkušenost, již není možné přenést na jiné. Komplexnost je potom určena psychosomatickou jednotou, kdy dojde k zapojení veškerých tělesných a duševních funkcí s cílem dosáhnout silného prožitku (Hanuš, Chytilová, 2009).

Zážitková pedagogika klade důraz na termíny jako prožitek, hra, evaluace. Výjimečný zážitek je zapříčiněn střídáním sportovních, uměleckých a dalších emocí, kdy se velká intenzita nasazení člověka zpětně odráží v podobě sebepoznání a seberozvoje. Charakteristickým rysem zážitkové pedagogiky je kromě jiného její zasazení do širších souvislostí, znalost i rozbor cílů navozovaných situací, úmyslné vyvolání záměrného prožitku, zpracování prožitku a jeho převedení do zkušenosti (Hanuš, Chytilová, 2009).

K prvkům zážitkové pedagogiky patří učitel, okamžité a důsledné využití poznatků i čas na reflexi a vytvoření zpětné vazby. Učitel zážitkové pedagogiky by měl nejen disponovat odpovídající znalostí teoretických předmětů, pedagogiky, didaktiky, komunikace či rozvoje osobnosti, ale měl by současně vést žáky k větší samostatnosti a přímé odpovědnosti, již ponese za svoje vzdělání a zdraví. Kladem zážitkové pedagogiky je, že dovoluje okamžité použití konkrétní vědomosti nebo dovednosti v praxi. Čas a zpětná vazba jsou nutné pro to, aby si člověk vše uvědomil a pochopil danou zkušenost a identifikoval se s ní (Loizou, Charalambous, 2017). Zážitkový pedagog se při své činnosti ohlíží primárně na tři hlavní oblasti, jimiž je organizační oblast, znalost o člověku a programová oblast. Každá oblast sestává z několika složek. Organizační oblast počítá se znalostmi a organizačními a ekonomickými schopnostmi, zahrnují se do ní také znalosti pravidel a principů pro tvorbu dramaturgií k rozličným cílům a také umění efektivní komunikace. Do znalostí o člověku se řadí znalost výchovných i vzdělávacích pravidel, forem, metod i dovedností, znalosti o procesech učení, emoční inteligenci, motivaci a potřebách, také fyziologické a anatomické znalosti. Do programové oblasti je třeba zahrnout znalost metod a her, které rozvíjí schopnosti, jedná se i o znalost celé řady druhů přírodních sportů, jejich pravidel, bezpečnostních norem i metodiky. Již zmiňovaná zpětná vazba představuje hlavní rozdíl mezi rekreačním a výchovným užíváním her a pedagogiky (Hanuš, Chytilová, 2009).

Hra dovoluje dítěti, aby si vyzkoušelo rozličné sociální role. Během hry přitom člověk nesleduje jako cíl užitek, ale zajímá ho prožitek z dané hry. Hra je činnost, která se děje spontánně, jedná se o vlastní uspokojení dotyčného, kdy motivaci nepředstavuje výsledek, ale samotná činnost. Hra je důležitou součástí života a má zásadní vliv na psychologickou, sociologickou a pedagogickou stránku. Prostřednictvím hry jsou získávány zkušenosti zásluhou získávání celé řady prožitků, obohacen je i smysl vlastního žití (Mazal, 2007).

Hru lze podobně jako zábavné vzdělávání vnímat jako prostředek zážitkové pedagogiky. Pokud je účastník ochoten akceptovat pravidla konkrétní hry, proměňuje se v aktivního tvůrce „nového děje“, přičemž řadu činností má příležitost prožít přímo a nezprostředkovaně. Účastník hry se nemusí spoléhat na odborný a školený výklad pedagoga, ale pouze na vlastní schopnosti nebo pomoc dalších účastníků, kteří se pohybují „uvnitř světa“ hry. S nimi se pokouší o překonání veškerých překážek, jež mu jsou do cesty stavěny pravidly. Zkušenost, jež má svůj zdroj ve vlastním a jedinečném

prožívání, pak představuje důležitý základ pro potenciální osobnostní změnu, což je pro tuto práci zásadní (Průcha et al., 2009).

Důležité je pamatovat na to, že pro zážitkovou pedagogiku není prožitek cílem, ale vždy jen prostředkem. Hlavní cíl zážitkové pedagogiky je v souladu s antickým výchovným ideálem všestranného a harmonického rozvoje osobnosti. Pro vytýčení cíle se v nedávné minulosti začalo pracovat s pojmem klíčové kompetence a očekávané výstupy. Cíl je pokaždé koncipován ze širšího pohledu, než je pouhý rozvoj osobnosti žáků, ale také v systému vědomostí, dovedností, vlastností, postojů, hodnot i motivů žáků (Kolář, Vališová, 2009).

Zážitková pedagogika dovoluje, aby docházelo k objevování nových perspektiv, jež jsou často netušené. Jiný rozměr zážitkové pedagogiky představuje objevování nových rozměrů vzdělání, kultury, sebepoznání nebo mezilidských vztahů. Jestliže má být rozvíjena a budována silná osobnost, je nezbytné, aby byla vystavena situacím a zkušenostem, jež jsou silnější než každodenní události. Daná osoba by se měla díky tomu naučit, aby se s podobnými situacemi byla schopná vypořádat do budoucna. Jeden z cílů zážitkové pedagogiky představuje zprostředkování takového zážitku, jenž jedinci dovolí, aby mohl rozvinout techniku sebeobnovy, seberealizace i seberozvoje (Hanuš, Chytilová, 2009).

Hlavní smysl výchovy prostřednictvím dobrodružství lze shrnout tím způsobem, že by měly být překonávány a podstupovány různé překážky a rozličná rizika, jež brání růstu jakéhokoli jedince. Prožitky a zkušenosti představují jedinečné prostředky tělesné výchovy a sportu. Jak uvádí Coté a Hancock (2015) jejich posláním není prosté zvyšování kondice nebo zdokonalování pohybových dovedností, ale pohyb představuje prostředek dosahování důležitých cílů, jež s ním na první pohled nemají spojitost. Jako jeden z nich je možné označit ovlivňování sociálních a morálních hodnot. Pohyb představuje prostředek komunikace a vyjadřování, jehož zásluhou člověk prožívá radost a současně si osvojuje znalosti o sobě samotném. Sport a tělesné aktivity přinášejí nejen osobní potěšení a osobní růst, ale i zdraví, psychickou pohodu a sociální harmonii. Pohybové činnosti a hry jsou ideálním nástrojem k potenciálnímu rozvoji sociálně-emočních dovedností (Neuman, 1998).

Přírodní výchovu je možné reflektovat jako výchovu pro život, která má hlavní cíl, jímž je výchova mladého jedince ne v souladu s potřebami a módními prvky společnosti, ale

člověka, který disponuje schopností aktivně formovat obraz svojí vlastní budoucnosti. Z toho důvodu se doporučuje, že by již během základní školy měli být žáci schopni přijmout zodpovědnost za chod dané skupiny, v níž žijí. Proto je nutné, aby podoba školní výuky nezakrněla, ale naopak by tu měla být snaha o její průběžnou aktualizaci. Moderní formy výchovy je potom třeba uvádět do praxe, ať již se jedná o týmové vyučování, akční učení, kdy žáci organizují sami sebe, situační i příběhová dramata (Hanuš, Chytilová, 2009).

5 Cíl práce a výzkumné otázky

5.1 Cíle práce

1. Vytvořit, zorganizovat, zrealizovat a vyhodnotit víkendový pobyt pro skupinu klientek, který bude postaven na principech zážitkově pedagogického učení.
2. Zpracovat metodický materiál pro přípravu víkendového pobytu.

5.2 Výzkumné otázky

VO 1: Je vhodné u klientek výchovného ústavu využít k realizaci víkendového pobytu metody zážitkově pedagogického učení?

VO 2: Jaká pozitiva a negativa s sebou nese realizace víkendového pobytu?

5.3 Operacionalizace pojmů

Zážitkově pedagogické učení

Jedná se o učení, kdy je hlavní důraz kladen na prožitek, zážitek či zkušenost s cílem rozvoje jedince. Komplexně musí jedinec zapojit veškeré psychické i fyzické funkce s cílem dosáhnout silného prožitku (Hanuš, Chytilová, 2009). Soubor takto vytvořených prožitků či získaných zkušeností následně ovlivňuje motivaci člověka i jeho sociální a morální hodnoty (Coté, Hacock, 2015).

Reedukace

Proces, kdy dochází k postupnému zlepšení úrovně funkcí, které jsou nevyvinuté či narušené, s cílem získání potřebných dovedností a kompenzaci potíží, jež mají se specifickými poruchami souvislost (Jucovičová, 2014).

Resocializace

Cíl převýchovných procesů a snaha jedince znovu socializovat do společnosti (Czapowm, Jedlewski, 1981).

6 Metodika výzkumu

6.1 Výzkumná strategie

Z hlediska širšího zkoumání skutečností byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Jako technika bylo zvoleno podrobné plánování, realizace a vyhodnocení víkendového pobytu se zážitkovou pedagogikou, pro skupinu dívek, kterým byla nařízena ústavní výchova, jak popisuje Hendl (2016). Skupina dívek byla pozorována během určitých činností, získané informace byly zkomprimovány s osobními kazuistikami a doplněny o výsledky strukturovaného rozhovoru, který po skončení víkendového pobytu každá ze zúčastněných dívek absolvovala. Etika výzkumu byla ošetřena informovaným souhlasem (viz. příloha č.1 – informovaný souhlas – vzor). Vyplněné a podepsané informované souhlasy všech informantek jsou uloženy v archivu u autora bakalářské práce. Vlastní rozhovor probíhal v období 16. duben – 20. květen 2018, obsahoval 7 otázek. Před samotným výběrem dívek, některé absolvovaly krátký pohovor, který působil jako předvýzkum. Jeho cílem bylo zjištění, jestli je pro tyto dívky připravovaný pobyt z hlediska naplánovaných, zážitkově pedagogických aktivit vhodný. Dílčí výsledky byly zpracovány do celkového zhodnocení.

6.2 Teoretický rámec SWOT analýzy

SWOT analýza je univerzální analytická technická pomůcka zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů. Její podstatou je identifikovat klíčové silné a slabé stránky uvnitř (dobré a špatné vlastnosti), stejně tak jako příležitosti a hrozby z vnějšího okolí. Za pomoci této charakteristiky můžeme vidět, kde jedinci vynikají, a kterým oblastem je potřeba se věnovat, stejně tak jako můžeme využít příležitostí k tomu, abychom předcházeli hrozbám (Průcha, 2014).

6.3 Popis a výběr výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo 6 dívek, kterým byla nařízena ústavní výchova, současně jsou umístěny ve výchovném ústavu. Vybrané dívky byly ve věku šestnáct až osmnáct let. Jedná se o dívky se značně problémovým chováním. Měly problémy se záškoláctvím, zneužíváním návykových látek, agresivitou, sebepoškozováním, útěky a jiné. Jejich vědomosti v řadě oblastí nedosahují úrovně vědomostí základních. Výběr výzkumného

vzorku byl tedy záměrný. Vzhledem k tomu, že většina zkoumaných subjektů má problematický písemný projev, všechna zjištění probíhala formou rozhovoru. Během rozhovoru bylo každé informantce položeno 7 otázek, (viz. příloha č. 2 – vzor hlavních otázek pro rozhovor). Odpovědi byly zaznamenávány, aby mohlo následně dojít k vyhodnocení. Pokud odpověď na položenou otázku nebyla jednoznačná, doptával jsem se pomocí dílčích doplňujících otázek tak, abych dostal smysluplnou odpověď. Jména dívek nejsou kvůli ochraně osobních údajů uvedena.

6.4 Realizace výzkumu

Výzkum probíhal formou polostrukturovaných rozhovorů s informantkami z výchovného ústavu. Informantky s participací na výzkumu souhlasily, všechny podepsaly informovaný souhlas. Se všemi informantkami byl rozhovor veden osobně, po ukončení víkendového pobytu. Všechny rozhovory se odehrávaly ve výchovném ústavu, v příjemné a klidné atmosféře. Každé informantce bylo položeno sedm předem připravených základních otázek, které byly v případě potřeby doplněny dílčími dotazy tak, abychom dosáhly smysluplných odpovědí s vypovídající hodnotou. Před samotným rozhovorem byly všechny informantky seznámeny se záměrem a cílem rozhovoru, dále jim byla nastíněna časová náročnost rozhovoru. Získané informace byly písemně zaznamenány do seznamů otázek a jsou uloženy v archivu autora. Všechny informantky byly seznámeny s anonymním zpracováním informací.

7 Výsledky

Výsledky sekundární analýzy dat jsou zpracovány formou kazuistik jednotlivých informantek.

7.1 Kazuistiky

Informantka č. 1

17 let, umístěna do výchovného ústavu s nařízenou ústavní výchovou. Předchozí zařízení diagnostický ústav.

Osobní anamnéza:

Informantka č. 1 byla umístěna do výchovného ústavu z důvodů výchovných problémů navázaných na nepříznivou rodinnou situaci. Docházelo u ní k častým útěkům, toulání se, masivnímu sebepoškozování, experimentaci s návykovými látkami, záškoláctví. V domácnosti probíhalo výrazné domácí násilí. Během útěků z domova docházelo u dívky k častému trestněprávnímu jednání. Bylo zaznamenáno několik pokusů o suicidní jednání. Několikrát byla umístěna v dětské psychiatrické léčebně, odkud také utíkala. Dále se zkoušela spolupráce s psychologem střediska výchovné péče. Po vyčerpání dosud učiněných opatření, které nevedly k stabilizaci dívky, byla umístěna do diagnostického ústavu a následně přemístěna do výchovného ústavu. Ve vrstevnické skupině se adaptovala vcelku dobře. Úroveň sociálních schopností je na dobré úrovni. Nemá dominantní tendence, chybí spoluzodpovědnost při rozhodování. Autoritu respektuje.

Rodinná anamnéza:

Rodina dívky pochází ze Slovenska. Otec je neznámého pobytu, s rodinou neustýká. Matka se ve čtyřech letech dívky přestěhovala do České republiky. Pravděpodobně z finančních důvodů. Zde si našla nového přítele, se kterým měla další dítě. Přítel se ale začal k dětem chovat agresivně. Často je bil, za pasivního přihlížení matky. Po určité době se začala k dětem násilně chovat i matka. Navíc často opouštěla domov, kde nechávala děti bez dozoru a finančních prostředků. Přišla o práci. Začala ve větší míře pít alkohol. O děti nejeví zájem.

Ústavní anamnéza:

Dívka je ve výchovném ústavu od patnácti let. Předtím několikrát v dětské psychiatrické léčebně. Naposledy v dětském diagnostickém ústavu. Adaptace na režim ústavního zařízení proběhla bez větších problémů. S pedagogickými pracovníky nemá problémy. Někdy se chová arogantně a odtažitě, ale není drzá. Studium oboru Zahradnická výroba zvládá naprosto bez problémů. V kolektivu je oblíbená, ale lehce ovlivnitelná. Dokáže však ovlivňovat i druhé. Většinou negativním způsobem. Mezi její zájmy patří ruční práce. Ráda pracuje v keramické dílně. Je manuálně zručná. Sportovní aktivity příliš nevyhledává. Během svého pobytu ve výchovném ústavu se dopustila několika útěků. Občasné zneužívání THC. Pravidelně kouří. S rodinou se nekontaktuje. Nezájem je oboustranný. Nejezdí ani na víkendové pobyty, či prázdniny.

Hlavní důvody umístění do výchovného ústavu:

Sebepoškozování, útěky, závadová parta, užívání návykových látek, trestná činnost.

Informantka č. 2

17 let, umístěna do výchovného ústavu s nařízenou ústavní výchovou. Předchozí zařízení dětský domov se školou.

Osobní anamnéza:

Počátkem výchovných problémů u této dívky je velmi komplikovaný rodinný kontext, vedoucí k útěkům z domova, záškoláctví, drobným krádežím, stykům se závadovou partou, vulgárním chování, sebepoškozování, užívání alkoholu a THC. Na základě těchto skutečností rozhodl okresní soud o umístění dívky do dětského domova se školou. Zde měla již od počátku problémy s adaptací v kolektivu. Byla fixována na svou partu v rodném městě, na osobní svobodu a dopouštěla se častých útěků. Některé byly i život ohrožující. Proto orgán sociálně-právní ochrany dětí doporučil dívku přemístit do výchovného ústavu. Zde se dívka adaptovala bez větších problémů. V kolektivu si vybuodovala silné a dominantní postavení. Autoritu respektuje, i když zcela účelově. Ze zařízení odjíždí pravidelně na víkendové dovolenky, ze kterých se v pořádku vrací. Přetrvává problém s užíváním THC.

Rodinná anamnéza:

Dívka vyrůstala v úplné rodině. Má staršího bratra a dvě mladší sestry. Rodina vykazuje vysokou míru soudržnosti, emoční vřelosti a vzájemnosti. Vedle těchto pozitivních charakteristik však docházelo ze strany otce směrem k matce k brutální agresi – mlácení, bití, vždy v opilosti otce. Matka se na krátkou dobu s otcem rozešla. Po obnovení soužití docházelo v rodině nadále k násilí. Situaci nepomohlo ani zjištění, že starší bratr dívky má jiného otce, než ostatní sourozenci. Matka si problém v soužití s otcem nepřipouští. Starší z mladších sester hrozí taktéž umístění do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Důvody jsou podobné, jako u zmíněné informantky.

Ústavní anamnéza:

Ve výchovném ústavu je dívka od patnácti let. Předtím byla dva roky v dětském domově se školou. Adaptace proběhla bez problémů, oproti adaptaci v dětském domově se školou, kde měla problém s častými útekami. Vztah k pedagogickým pracovníkům je na velice slušné úrovni. S dospělými umí jednat i vycházet, i když zcela účelově. V kolektivu je oblíbená. Brzy po svém příchodu, i když byla mladá, si vybuodovala vůdčí postavení. Na skupině dokáže velice dobře fungovat. Pozitivním příkladem dokáže ovlivňovat ostatní dívky. Studuje obor Kuchařské práce, který jí baví. Vaří ráda. Se školním prospěchem nemá problém. Je inteligentní. Ráda sportuje. Navštěvuje pravidelně sportovní kroužek. Na celostátních soutěžích mezi dívkami výchovných ústavů a dětských domovů se školou dosahuje opakovaných úspěchů zejména v atletických disciplínách. Během prvního roku pobytu ve výchovném ústavu se dopustila několika úteků. To se již nyní nestává. Jezdí pravidelně domů na víkendové pobyty i prázdniny. Je v pravidelném kontaktu s matkou, která jí také v zařízení navštěvuje. Přetrvává výrazný problém s užíváním THC. Občasné sebepoškození.

Hlavní důvody umístění do výchovného ústavu:

Domácí krádeže, zneužívání návykových látek, sebepoškození, útek, závadová parta.

Informantka č. 3

17 let, umístěna do výchovného ústavu s nařízenou ústavní výchovou. Předchozí zařízení diagnostický ústav.

Osobní anamnéza:

Dívka se vzhledem k nevyhovující rodinné situaci dopouštěla častých útěků z domova. Pravidelně utíkala ke své přítelkyni, která jí ohrožovala, pobývaly spolu v nevhodném prostředí, užívaly návykové látky. Dopouštěly se trestné činnosti. Z těchto důvodů byla umístěna do výchovného ústavu. Vykazuje závislostní chování na návykových látkách. Jedná se zejména o pervitin, který užívala i nitrožilně. Do kolektivu se adaptovala s obtížemi. Je konfliktní, samotářská, labilní. Dopouští se častých útěků, kde vyhledává svojí přítelkyni, se kterou užívá drogy. Jakoukoliv autoritu respektuje s obtížemi.

Rodinná anamnéza:

Dívka byla vychovávána převážně mateřskou babičkou. Od března 2010 do října 2012 pobývala s mladší sestrou v dětském domově. Od konce roku 2012 byly obě dívky opět v péči matky, od července 2016 bydlela dívka u babičky právě pro vyostřené konflikty s matkou. V lednu 2017 babička další péči o Blanku odmítla s tím, že jí nezvládá. Matka o dceru neprojevila zájem, tudíž byla umístěna do diagnostického ústavu, následně do výchovného ústavu. S otcem se dívka dlouhodobě nestýká.

Ústavní anamnéza:

Dívka je ve výchovném ústavu necelý rok. Adaptace probíhala velice obtížně. Nerespektuje autority, k pedagogickému personálu se dokáže chovat velmi vulgárně, někdy až agresivně. Obdobně to vypadá i v kolektivu ostatních dívek. Nerozumí si s nimi, je agresivní, vulgární. Má nízké sebevědomí. Inklinuje k dívkám s podobnými obtížemi. Studuje obor Zahradnická výroba. Manuální práce na zahradě jí baví. Nemá však potřebnou výdrž a trpělivost. Studijní výsledky jsou špatné. Stejně je to i s volnočasovými aktivitami. Vyhledává zejména ruční práce. Do všeho je zapálená, bohužel u ničeho příliš dlouho nevydrží. Nepravidelně navštěvuje sportovní kroužek. Zde má však opět problémy s ostatními dívkami, hlavně v kolektivních sportech. Problémem je i špatná fyzická kondice. Za dobu svého pobytu ve výchovném ústavu se dopustila několika útěků, ze kterých se vždy vracela ve velmi špatném stavu. Hlavní příčinou bylo užívání drog a život na ulici. V kontaktu je pouze s babičkou, která jí už

moc nevěří. Několikrát si jí zkusila vzít na víkendový pobyt a pokaždé se zklamala. Vždy se odehrával stejný scénář. Dívka utekla z domu, toulala se, užívala drogy.

Hlavní důvody umístění do výchovného ústavu:

Nedostatečná péče, nerespektování autorit, toulky, útky, zneužívání návykových látek.

Informantka č. 4

16 let, umístěna do výchovného ústavu s nařízenou ústavní výchovou. Předchozí zařízení dětský domov se školou.

Osobní anamnéza:

Dívka díky finančním potížím matky začala údajně pociťovat od spolužáků určitou odtažitost a nepřijetí do kolektivu. To jí mělo vést k záškoláctví, který je hlavním z důvodů umístění dívky do kolektivního zařízení. K záškoláctví se navíc přidalo rizikové sexuální chování. Do výchovného ústavu byla přemístěna z dětského domova se školou s ohledem na výběr vhodného studijního programu po ukončení povinné školní docházky. Do kolektivu se zařadila s velkými obtížemi. Je extravertní povahy s hysterickými sklony a malou schopností sebekritiky. Má dominantní tendence. Autoritu respektuje, i když občas účelově. Těší jí zájem pedagogických pracovníků. Užívá psychiatrickou medikaci.

Rodinná anamnéza:

Vyrůstala v neúplné rodině. Rodiče se rozvedli, otec si založil rodinu novou. Žila v bytě s matkou, o který díky finančním problémům přišly. Určitý čas po ztrátě bydlení pobývaly dokonce ve stanu. V současné době žije matka na ubytovně. Ta však není vhodná k výchově dcery. Nesplňuje podmínky řádného bydlení. Během posledního roku se o dceru opět začal zajímat její otec. Pravidelně jí navštěvuje, bere si jí na víkendové dovolenky.

Ústavní anamnéza:

Dívka je ve výchovném ústavu od patnácti let. Adaptace proběhla celkem bez problémů. Autoritu respektuje, chová se slušně. Horší byla adaptace v dívčím kolektivu, do kterého se začlenila s velkými obtížemi zejména díky nízké míře sebekritiky a nadřazenému jednání. Často vyvolává konflikty. Tyto potíže přetrvávají do současnosti. Studuje obor Kuchařské práce, kde je svými učiteli chválena. Je šikovná, pracovitá.

Úroveň rozumových schopností je také na velice slušné úrovni. S prospěchem nemá nejmenší problém. Mezi její záliby patří sport, tanec, malování. Kroužky však aktivně nenavštěvuje. Ráda pracuje individuálně. Během svého pobytu neměla závažnější prohřešek proti řádu výchovného ústavu. Útěku se nedopustila. Je aktivní kuřák. Rizikové je její sexuální chování během individuálních vycházek. Často střídá partnery. Jezdí pravidelně na víkendové a prázdninové pobyty do nové rodiny otce. S matkou je v pravidelném telefonickém kontaktu, několikrát za ní byla na návštěvě ve výchovném ústavu.

Hlavní důvody umístění do výchovného ústavu:

Nedostatečná péče, nerespektování autorit, záškoláctví, promiskuita.

Informantka č. 5

17 let, umístěna do výchovného ústavu s nařízenou ústavní výchovou. Předchozí zařízení dětský domov se školou.

Osobní anamnéza:

Důvodem umístění dívky do výchovného ústavu byla nedostatečná péče, nerespektování autorit, vulgarita, závadová parta. Navíc byla opakovaně hospitalizovaná v dětské psychiatrické léčebně a do současnosti je v péči psychiatra. Byla u ní diagnostikována nesocializovaná porucha chování, disharmonický rozvoj osobnosti, psychosociální deprivace, hyperkinetická porucha a enuréza. Užívá velké množství psychiatrické medikace.

Rodinná anamnéza:

Dívka vyrůstala v rozvedeném manželství se svojí matkou a nezletilým bratrem. Otec o rodinu přestal projevovat zájem. V současnosti jeho pobyt není znám. Oba sourozenci vyrůstali ve starším, neudržovaném domě společně s matkou a dědečkem. Dědeček často obě děti bil a matka tomu jen nečinně přihlížela. Když se u ní začaly projevovat poruchy chování, matka přestala obě děti absolutně zvládat. Dívka začala utíkat z domova a vyhledávat nevhodnou partu vrstevníků. Rozhodnutím soudu byla umístěna do dětského domova, kde však byla také nevladatelná. Proto byla přemístěna do dětského domova se školou, následně vzhledem k věku a výběru vhodného studijního programu do výchovného ústavu. V novém prostředí se začaly velice brzy projevovat

její vlastnosti a reakce. Od počátku byla konfliktní a nesnášenlivá. Zanedbatelný problém vyvolával u dívky záchvaty pláče, lítosti, vzteku a agrese. Její časté provokování, žalování, hlučnost a hádavost ještě více prohlubovaly postoje okolí k její osobě. Romanina adaptace byla tedy velice pozvolná a těžká. V současné době je její chování stabilní s občasnými výbuchy agrese.

Ústavní anamnéza:

Dívka je ve výchovném ústavu již třetím rokem. Vzhledem k její nezvladatelné povaze probíhala její adaptace velice pomalu. Je konfliktní, nesnášenlivá. V kolektivu ostatních dívek neoblíbená. Občas agresivní. Naopak vztah k pedagogickému personálu má vřelý. Je komunikativní, sociálně zdatná, někdy až podlézavá. Její jednání je zcela účelové. Jedná pouze ve smyslu vlastního prospěchu. Dochází do civilní školy obor Cukrář. Zde je hodnocena z hlediska praxe a vzdělávání výborně. Bohužel zde také dochází k častým konfliktům se spolužáky. O volnočasové aktivity projevuje velký zájem. Vzhledem ke své povaze jsou pro ni však vhodné pouze aktivity, které může vykonávat individuálně. Fyzicky náročných aktivit se příliš nezúčastňuje díky její vysoké nadváze a slabé fyzické kondici. Během jejího pobytu ve výchovném ústavu docházelo k problémům se sebepoškozováním a občasným vzájemným fyzickým napadením s jinými dívkami. Je v pravidelném telefonickém kontaktu s matkou, ke které jezdí na prázdninové pobyty. Na víkendové pobyty jezdí minimálně, vzhledem k špatné finanční situaci matky.

Hlavní důvody umístění do výchovného ústavu:

Nedostatečná péče, nerespektování autorit, vulgarita, závadová parta.

Informantka č. 6

18 let, umístěna do výchovného ústavu s nařízenou ústavní výchovou. Předchozí zařízení dětský domov se školou.

Osobní anamnéza:

Vzhledem k nevyhovujícím domácím podmínkám a neschopnosti matky postarat se o své dvě děti byla dívka se svým mladším bratrem svěřena do péče příbuzných. Zde se začaly projevovat problémy v podobě zlobení, útěků, sebepoškozování a experimentování s návykovými látkami. Vzhledem k těmto skutečnostem byla dívka

rozhodnutím soudu umístěna do dětského domova se školou, následně vzhledem k věku a výběru vhodného studijního programu do výchovného ústavu. Adaptace proběhla v naprostém pořádku. Je komunikativní, přátelská. V kolektivu oblíbená. Autoritu respektuje. Přetrvávají problémy s užíváním THC.

Rodinná anamnéza:

Rodina je neúplná. Otec s rodinou dlouhodobě nežije. S nezletilými dětmi se nestýká. Nehradí výživné. Matka nepracuje, bydlí v azylovém domě. Často se stěhuje. Při výchově dětí nebyla dostatečně důsledná. V domácnosti byl často nepořádek. Děti chodily do školy špinavé a nepřípravené. Matka nakonec děti opustila a odmítla se o ně starat.

Ústavní anamnéza:

Dívka je ve výchovném ústavu od svých patnácti let. S adaptací neměla nejmenší problémy. Autoritu respektuje, je komunikativní, přátelská, zodpovědná. Jedná neúčelově. Má zájem o veškeré aktivity a dění v ústavu. V kolektivu oblíbená. Někdy, díky své vlídné povaze, mají silnější osobnosti dívek tendence jí využívat. Studuje obor Kuchařské práce. V praxi výborná. Učivo zvládá vzhledem k slabší inteligenci s drobnými obtížemi. V ústavu se zapojuje do veškerých volnočasových aktivit. Je sportovně nadaná. Další oblíbenou činností je pletení košíků z pedigu. V ústavu nemá, kromě občasného užívání THC, závažnější výchovné problémy. Je v pravidelném telefonickém kontaktu s matkou, na kterou je velice fixovaná, i když o ní matka neprojevuje příliš velký zájem. Na víkendové, ani prázdninové pobyty vzhledem k nezájmu matky a nevyhovujícímu rodinnému prostředí nejezdí. Díky její zodpovědnosti, spolehlivosti a angažovanosti chodí pravidelně o prázdninách na brigády. Většinou v pohostinství, jako pomocná síla v kuchyni.

Hlavní důvody umístění do výchovného ústavu:

Nedostatečná péče, nerespektování autorit, závadová parta, užívání návykových látek.

7.2 Plánování pobytu

Důvodů pro uskutečnění takového pobytu je několik. První je to, že se u předmětné skupiny dívek do značné míry mívá účinkem klasické školní vzdělávání. Je tedy třeba hledat jiné formy, které by klasické vzdělávání příliš nepřipomínaly, byly zábavnější a přitom znalosti a dovednosti doplnily. Získávání poznatků pomocí zážitků vidím jako jednu z možností. Jiným důvodem je, že tyto dívky tráví dosti dlouhé období v různých zařízeních, kde jsou do jisté míry od běžného života odloučeny. Dostanou veškeré zaopatření od jídla až po ošacení, ale nemají potřebný kontakt s přírodou a běžným životem. Záměrem tedy je, aby dívky poznaly nové, neznámé prostředí, formou zážitků získaly nové informace, které by je měly inspirovat ke změně některých postojů. To by pak mohlo být impulzem ke změně chování. Pobyt je zaměřen na turistiku, při níž je možno blíže poznávat historii, přírodní zajímavosti v krajině, způsob života lidí, rostlinstvo a živočišstvo. Aby bylo možné dobře splnit záměr pobytu, je třeba, aby probíhal ve správném, vhodném prostředí. Jako vhodné prostředí bylo vybráno okolí Kašperských Hor, tedy na samém okraji Chráněné krajinné oblasti Šumava. Celý pobyt nebyl ochuzen o prvky zážitkové pedagogiky.

Po dohodě s vedením výchovného ústavu byl zvolen termín od 13. do 15. dubna 2018. Pobyt byl zajištěn v rekreačním zařízení u obce Maleč na Šumavě. Podmínky zde byly plně vyhovující, s možností vlastního vaření. Objekt se nachází o samotě, na okraji lesa, poblíž rybníka. Dopravně dobře přístupný. Součástí jsou i prostory ke sportování. Doprava na místo i zpět služebním automobilem výchovného ústavu, uzpůsobeným pro převoz dívek a potřebného vybavení.

Z hlediska personálního zajištění byla celá akce organizována dvěma vychovateli. Hlavní organizátor jsem byl já, Lukáš Zelníček. Dále se na akci podílela kolegyně Lucie. Akce se zúčastnilo šest dívek z výchovného ústavu. Z materiálního zabezpečení jsme si s sebou odvezli základní zdravotnické vybavení, turistické mapy a pomůcky, notebook, sportovní vybavení, stolní hry, výtvarné pomůcky, předem nakoupené potraviny, ze kterých byly během celé akce připravovány pokrmy a nápoje.

Tabulka 1 Režim dne

Režim dne
Pátek 13. 4. 2018
• 13:00 – 16:00 přesun na místo určení (Černovice – Maleč).• 16:00 – 17:00 ubytování• 17:00 – 18:00 příprava večeře, večeře• 18:00 – 19:00 osobní volno, stolní hry• 19:00 – 19:30 společné posezení v klubovně, příprava a motivace na druhý den• 19:30 – 20:00 rozdělení dívek do dvou soutěžících skupin• 20:00 – 21:00 seznámení s programem na další den, příprava věcí na turistiku• 21:00 – 21:30 společný rozhovor, zhodnocení dne• 21:30 – 23:00 noční hra – stezka odvahy• 23:00 – 23:30 hygiena, večerka
Sobota 14. 4. 2018
• 07:00 – 07:30 budíček, hygiena• 07:30 – 08:00 snídaně• 08:00 – 10:00 soutěž jednotlivců v lesním triatlonu• 10:00 – 18:00 celodenní turistický program s cílovými místy Javorník, hrad Kašperk, Kašperské Hory (přestávka na oběd v restauraci). V odpolední přestávce na zpáteční cestě soutěž v přelézání lanové dráhy• 18:00 – 19:00 příprava večeře, večeře• 19:00 – 20:00 osobní volno• 20:00 – 20:30 seznámení s programem na další den, zhodnocení dne• 20:30 – 21:30 společný rozhovor• 21:30 – 22:00 hygiena, večerka
Neděle 15. 4. 2018
• 07:00 – 07:30 budíček, hygiena• 07:30 – 08:00 snídaně• 08:00 – 10:00 balení osobních věcí, úklid ubytovny• 10:00 – 11:30 odjezd Kašperské Hory, návštěva muzea• 11:30 – 12:30 oběd restaurace Kašperské Hory• 12:30 – 15:00 odjezd k soutoku Křemelné a Vydry (Otava) – naučná stezka• 15:00 – 16:00 adrenalinový sjezd kousku Otavy na kanoích• 16:00 – 17:00 celkové hodnocení pobytu a jednotlivých účastníků• 17:00 – 20:00 návrat do výchovného ústavu

(zdroj: vlastní)

7.3 Realizace pobytu

Základním principem, který je nutno respektovat při realizaci pobytu pro cílovou skupinu je, že „**Jedním velkým zážitkem by měl být celý pobyt, skládající se z řady dílčích zážitků.**“

Aby byl pobyt bezproblémový, je důležité nezapomenout potřebné věci (i když by to mohl být první zážitek). Seznam potřebných věcí, především potřebné vybavení pro turistiku – boty, oblečení - dostaly dívky v předstihu seznam vybavení pro účastníky. (viz. příloha č. 3)

Tabulka 2 Rámcový program

Rámcový program
Pátek 13. 4. 2018
<i>Odpolední program:</i>   • Kontrola veškerého vybavení před odjezdem• Zajištění léků, lékárničky, finančních prostředků a všech potřebných dokumentů.• Provedení proškolení o bezpečnosti• Příprava služebního automobilu, nakládka vybavení a osobních věcí• Odjezd na místo určení (po cestě zajištění potravin)• Příjezd, ubytování, seznámení se s objektem• Příprava večeře, večeře
<i>Večerní program:</i>   • Osobní volno• Společné posezení v klubovně, motivace na druhý den, seznámení s programem• Příprava vybavení na následující den• Společný rozhovor –SWOT analýza• Dílčí hodnocení• Noční hra• Hygiena večerka

Sobota 14. 4. 2018

Dopolední program:

- Příprava snídaně, snídaně
- Soutěž – lesní triatlon
- Kontrola potřebného vybavení na celodenní turistický pochod
- Turistický pochod s cílovými místy Javorník, Hrad Kašperk, Kašperské Hory
- Oběd restaurace Kašperské Hory

Odpolední program:

- Turistický pochod – návrat zpět do místa ubytování
- Soutěž v prolézání lanové dráhy
- Po návratu z pochodu příprava večeře, večeře

Večerní program:

- Osobní volno
- Společné posezení v klubovně, motivace na druhý den, seznámení s programem
- Společný rozhovor
- Dílčí hodnocení
- Hygiena večerka

Neděle 15. 4. 2018

Dopolední program:

- Příprava snídaně, snídaně
- Balení osobních věcí a vybavení
- Úklid ubytovny
- Odjezd Kašperské Hory
- Návštěva muzea
- Oběd restaurace Kašperské Hory

Odpolední program:

- Naučná stezka Povydrří
- Sjezd Otavy na kanoích
- Celkové zhodnocení pobytu
- Odjezd do výchovného ústavu
- Úklid a kontrola vybavení
- Ukončení pobytu

(zdroj: vlastní)

7.4 Podrobný popis jednotlivých činností dle dní

13. 4. 2018

Po příjezdu na místo se dívky seznámily s objektem a s ubytovacím řádem. Ubytování bylo ve třílůžkových pokojích, čehož bylo využito k rozdělení do dvou skupin. V těchto skupinách následně plnily úkoly, případně tvořily soutěžní družstva. Jídlo k večeři měly s sebou z internátu. Do devatenácti hodin dostaly osobní volno. Osobní volno mohly využít k odpočinku, hraní stolních her a k využití osobních mobilních telefonů. Poté jsme všichni společně absolvovali seznámení s okolím chaty, při kterém jsme si všichni navzájem sdělovali první dojmy.

Po návratu jsme se sešli v klubovně, abychom si rozdělili úkoly na druhý den. Zároveň dívky v rámci sebehodnocení vypracovávaly SWOT analýzu na svou osobu v podobě předtištěného erbu (viz. příloha č. 4 - sebehodnotící erb informantky č. 3). Na programu bude ranní triatlonový závod jednotlivců, uzpůsobený přírodním podmínkám. Následovat bude celodenní pěší túra. Cílem bude Klostermannova rozhledna na Javorníku, pokračování na hrad Kašperk, odtud do města Kašperské Hory kde bude oběd a zpáteční cesta jinou trasou. V odpolední přestávce, při zpáteční cestě na chatu bude připravena další soutěž. Přelézání lanové dráhy. Po seznámení se sobotním plánem absolvovaly dívky ještě noční hru Stezka odvahy. Stezka odvahy spočívala v tom, že musely samostatně projít v noci lesní stezkou, osvětlenou pouze svíčkami. Stezka byla ozvučena různými nepříjemnými a strašidelnými zvuky a na několika místech na ně čekalo naaranžované strašidlo. Po noční hře následovala hygiena a večerka.

Úkoly na druhý den:

Ranní rozcvička, příprava na závod jednotlivců v lesním triatlonu.

Úkoly pro turistický pochod. První skupina bude určovat kudy a po kterých turistických značkách půjdeme, k dispozici bude mít podrobnou turistickou mapu, může využívat informačních tabulí v průběhu cesty. Bude pečovat o zdravotnický balíček.

Druhá skupina má zjistit v průběhu cesty z informačních tabulí a dalších dostupných zdrojů co možná nejvíce informací o hradu Kašperk, o městě Kašperské Hory a kdo to byl Klostermann.

Všichni společně nebo po skupinách budou řešit některé úkoly během cesty. Na některých místech v průběhu cesty si budeme všimnout zajímavostí a povídat si o všem co potkáme.

14. 4. 2018

V 7:00 proběhl budíček, osobní hygiena a snídaně. Po snídani se uskutečnila společná rozcvička vedená kolegyní Lucií. Po rozcvičce následovala soutěž v lesním triatlonu jednotlivců. Triatlon se skládal z přespolního běhu, veslování na loďce po místním rybníku a střelbě ze vzduchovky na cíl. Dívkám se měřil výsledný čas. Za netrefené cíle při střelbě ze vzduchovky se přičítaly trestné vteřiny. Po ukončení závodu proběhlo vyhodnocení výsledků, krátký odpočinek a příprava na turistický pochod.

V 10:15 jsme opouštěli rekreační zařízení Maleč. Skupina, která měla za úkol zjistit, jak se dostaneme na Javorník, si vyzkoušela práci s mapou. Potvrzením správnosti jejich rozhodnutí nám byla viditelná rozhledna na jeho vrcholu. Posledním úkolem bylo rozhodnout po které lesní cestě (bez turistického značení) se vydáme.

Cestou lesem jsme přišli k velkému mraveništi. Zastavili jsme se, abychom je chvíli sledovali a něco si o nich řekli. Na Javorník jsme se dostali zdárně. Seznámili jsme se s informacemi na tabulích a vystoupali na vrchol rozhledny. Výhled stál za to. Podle mapy jsme se pokusili určit vesnice a města v okolí. Z Javorníku vedly souběžně dvě turistické cesty, značené modře a žlutě. Po několika minutách se cesty rozdělovaly. Po chvíli domlouvání rozhodla první skupina a zvolila cestu s modrým značením (správně). Při průchodu lesem, kde byly nedávno pokáceny stromy, jsme si udělali zastávku. Po další chvíli jsme došli k místu s označením Královský kámen. Křížila se tu modře značená cesta s červeně značenou cestou. Směrovka k hradu Kašperk ukazovala směr po červeně značené cestě. Ta vedla kolem kaple sv. Jana a za další chvíli jsme došli k místu označenému jako Žlíbek se studánkou (pramenem). Zde jsme si opět udělali přestávku a povídali si o vodě. Dále se cesty opět rozdělovaly. Podle mapy bylo možné k hradu dojít postupně po obou cestách, děvčata zvolila žlutě značenou cestu. Ta vedla kolem zříceniny hradu Pustý Hrádek, ze kterého se naskytl pěkný výhled na hrad Kašperk, ke kterému jsme došli po několika minutách. Zde jsme si udělali delší zastávku k prohlídce hradu. Z hradu jsme se vydali do Kašperských Hor. Na výběr byly dvě cesty. Modře značená nebo zeleně značená. Děvčata zvolila cestu přímější, ale strmější, tedy zeleně značenou. Došli jsme ke studánce (prameni) v místě nazvaném U Magdaleny. Po příchodu do Kašperských Hor, již dosti po poledni, jsme se naobědvali. Při letmé prohlídce města jsme si opět řekli několik informací. Pro zpáteční cestu se nabízelo několik možností. Po krátké domluvě, co která varianta nabízí, zvolila děvčata modře značenou cestu. Po ní se dostaneme zpět až na Javorník. Při přechodu Zlatého potoka jsme si řekli o těžbě zlata v minulosti. Následovala přestávka s osobním volnem

dívek, během kterého jsme s kolegyní Lucií připravovali opičí lanovou dráhu mezi stromy, která byla další soutěží jednotlivců patřících do našeho programu. Po ukončení soutěže jsme pokračovali v cestě zpět do rekreačního zařízení. Z Kašperských Hor, až do obce Nicov, jsme procházeli Chráněnou krajinnou oblastí Šumava. U obce Červená jsme byli blízko Národnímu parku Šumava. Za Nicovem jsme po chvíli došli k již známému místu Královský kámen a dále na Javorník. Odtud opět po neznačených cestách k našemu ubytování. Návrat byl oproti plánu trochu pozdější. Projevila se i únava. Po večeri proběhla pouze krátká informace k následujícímu dni a rozdělení úkolů. Dívky provedly osobní hygienu a šly spát. Dolehla na ně únava, ale byly rády, že náročný turistický pochod i s plněním úkolů a soutěží zvládly.

15. 4. 2018

Vstávání v sedm hodin, osobní hygiena, snídaně. Upřesnění programu a zadání úkolů týkajících se úklidu objektu před odjezdem. Proběhla beseda ke včerejšímu dni. Úklid objektu – odjezd do Kašperských Hor. Návštěva Muzea Šumavy. Oběd. Poslední zastávka byla na soutoku řek Křemelné a Vydry u Čenkovy pily. Než jsme se vydali poznat část naučné stezky Povydrí, která již leží v NP Šumava, řekli jsme si několik informací. Následovala procházka částí naučné stezky Povydrí, kterou některé dívky již odmítaly absolvovat. Nakonec se nechaly přemluvit a byl to pro všechny na závěr určitě pěkný zážitek. Pohled na neobvyklé údolí a dravou řeku určitě zanechá v člověku nezapomenutelné vzpomínky. Na úplný konec jsme měli pro dívky jako překvapení připravený sjezd části řeky Otavy na kánoích. Ten jsme nakonec pro velkou fyzickou vyčerpanost dívek a vzhledem k bezpečnosti zrušili. Nasedli jsme společně do služebního automobilu a vydali se zpět do výchovného ústavu. Tím byl ukončen náš víkendový zátěžový pobyt na Šumavě.

7.5 Vyhodnocení pobytu z pohledu organizátorů

Celý pobyt hodnotím z osobního pohledu jako přínosný. Dívky se dostaly do fyzické zátěže, poznaly nová místa, která možná již nikdy nenavštíví, dozvěděly se a naučily mnoho nových věcí. Po organizační stránce proběhl pobyt naprosto bez problémů. Lze zorganizovat dvěma pedagogickými pracovníky. Ideální by však bylo takovýto pobyt organizovat třemi pracovníky. Finanční náročnost je pro zařízení únosná. Kolegyně Lucie zhodnotila pobyt stejným způsobem. Výstupem celého pobytu je metodický

materiál (viz. příloha č. 5), na základě kterého lze plánovat další pobyty obdobného typu.

7.6 Vyhodnocení pobytu z pohledu informantek (účastnic pobytu)

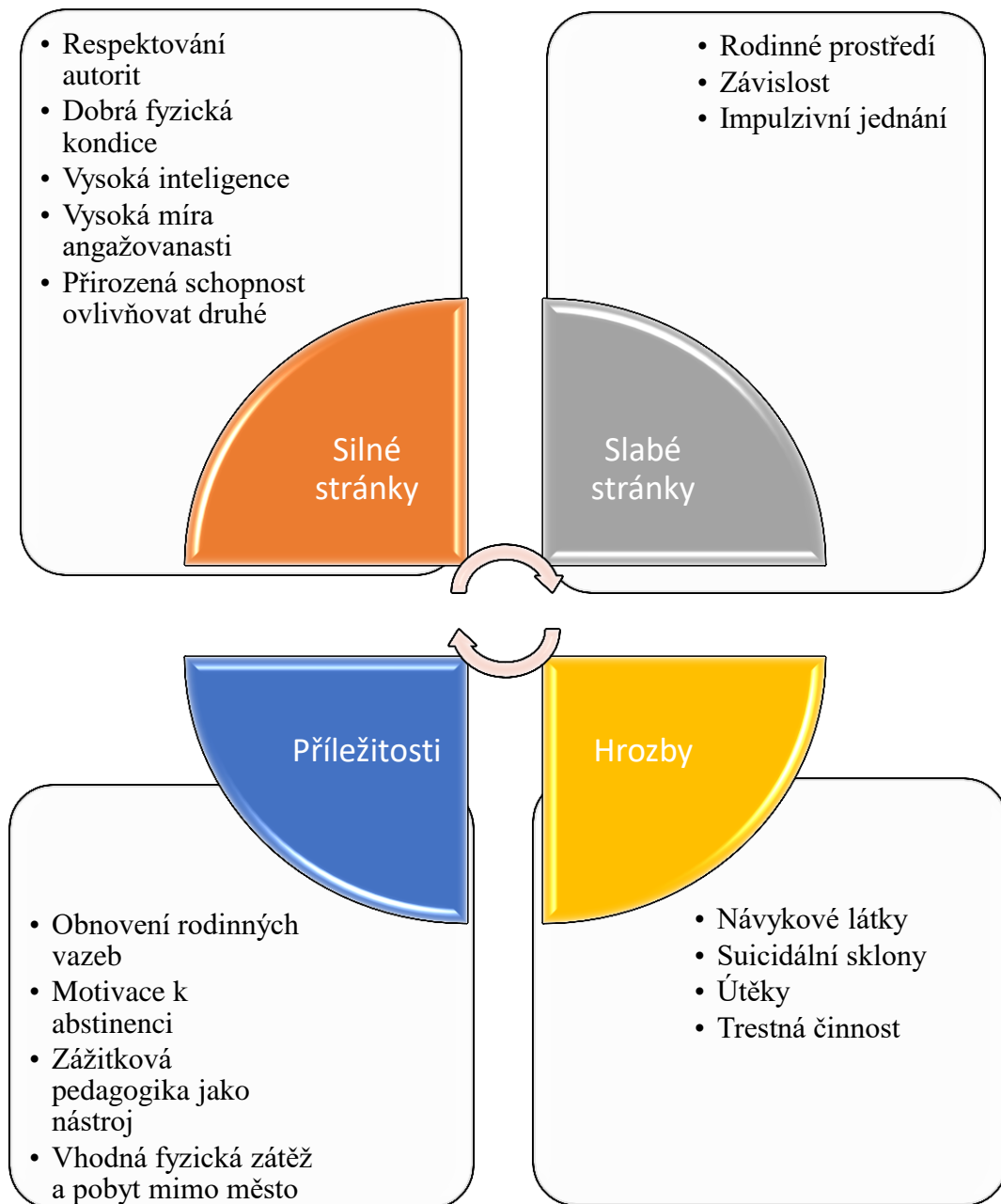
Rozhovory s dívkami probíhaly individuálně, v době jejich osobního volna. Délka rozhovorů byla orientačně předem stanovena na 20 minut. V praxi však bylo nutné v několika případech rozhovory protáhnout na 30 minut a doplnit dílčími otázkami tak, aby odpovědi dotázaných dívek měly vypovídající hodnotu. Každá z informantek dostala 7 hlavních otázek, na které se snažila odpovědět. V jednom případě bylo potřeba rozhovor přerušit a pokračovat o několik dní později. Dotazovaná informantka č. 5 se během rozhovoru dostala do psychické nepohody a nebylo možné v rozhovoru pokračovat. Při následném rozhovoru se za své předchozí chování omluvila.

Z rozhovorů mimo jiné vyplynulo, že všech 6 zúčastněných dívek bylo s programem akce velmi spokojeno. Akci hodnotí přínosně. Prostředí, ve kterém se pobyt odehrával, se jim líbilo. Většina z nich pobyt v takovémto prostředí ještě nikdy neabsolvovala. Uvádí však velkou fyzickou zátěž a náročnost. Zejména délka turistických tras pro ně byla vyčerpávající. Líbily se jim však zážitkové aktivity, jako byla stezka odvahy, triatlonový závod a opičí dráha. Z pobytu se jim nejvíc líbil hrad Kašperk a řeka Vydra. Zapamatovaly si dokonce i některé informace a fakta o navštívených místech. Jako přínos akce většina dívek uvádí poznávání nových míst, pobyt mimo výchovný ústav a vytvoření nových přátelství a soudržnosti mezi dívkami. Naopak postrádaly počítače, připojení k síti WIFI, které se z počátku pobytu jevilo jako velký problém. Stěžovaly si na horší úroveň ubytování. Celkově však všechny dívky hodnotily pobyt kladně a rády by si jej někdy zopakovaly.

Rozhovory s informantkami jsou zaznamenány a uloženy v archivu autora bakalářské práce.

Výsledky rozhovorů jsou zpracovány pomocí SWOT analýzy, která se pro další práci s informantkami jeví jako nejvíce přehledná a vypovídající. Lze je předat jednotlivým informantkám, může pro ně být zajímavé a motivační pokusit se některé své slabé stránky posunout tak, aby se ocitli ve stránkách silných. Jak uvádí Průcha a Veteška (2014) reedukace je jedním z nejdůležitějších socializačních činitelů. Úkolem ústavní a ochranné výchovy je napomáhat k tomu, aby informantky dosáhly pozitivních změn ve svém chování. (Viz. příloha č. 4 – vlastní sebereflexe informantky č. 3.)

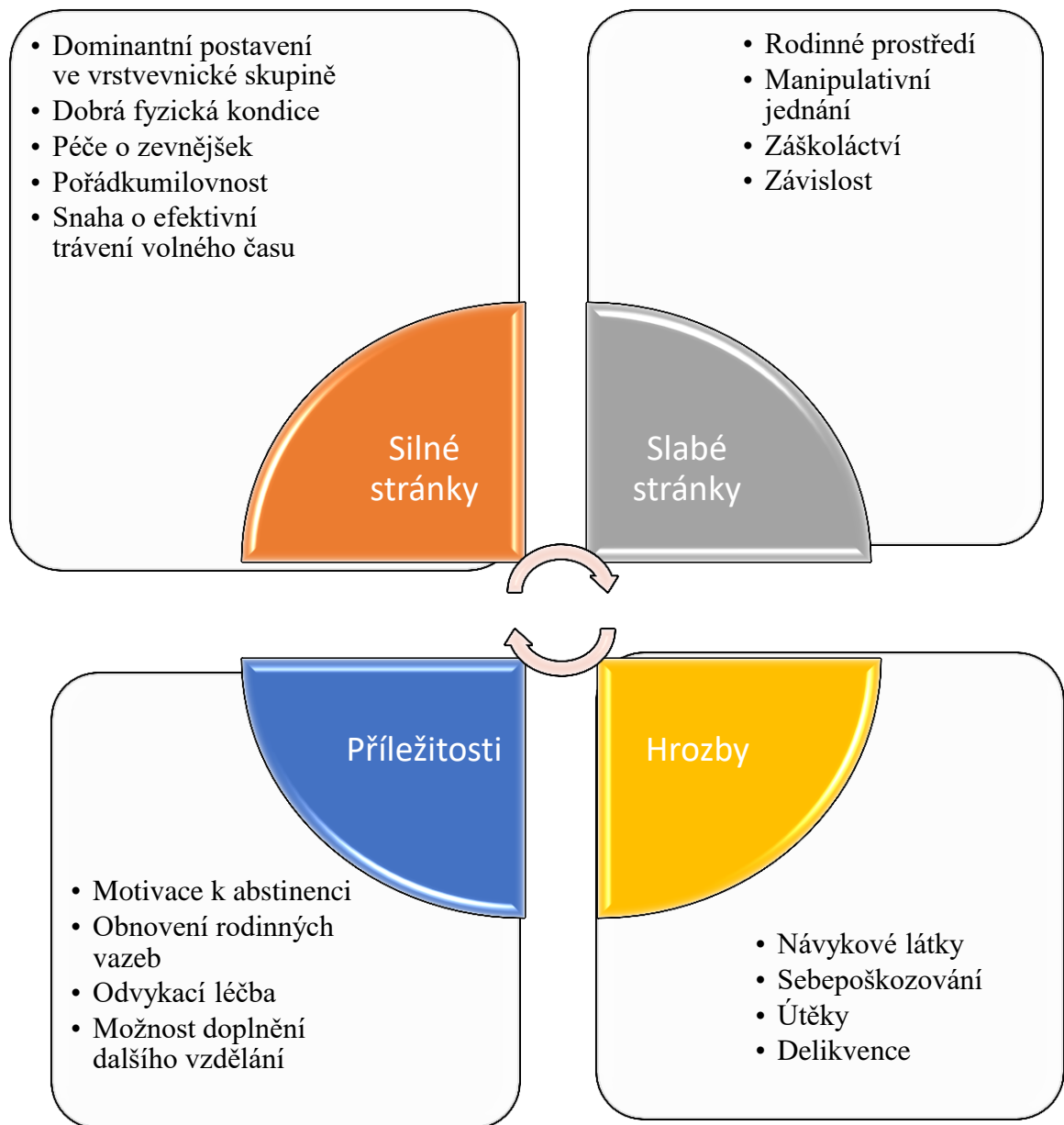
SWOT analýza – Informantka č. 1

Hodnocení pomocí analýzy SWOT:

Pro informantku č. 1 je pobytová akce přínosná. Z hlediska její dobré fyzické kondice, vysoké míry angažovanosti a pro dobrou spolupráci s pedagogickými pracovníky není důvod, aby se nemohla zúčastnit dalších pobytů tohoto typu. Teoreticky by mohl nastat problém vzhledem k její závislosti na návykových látkách a impulzivní povaze.

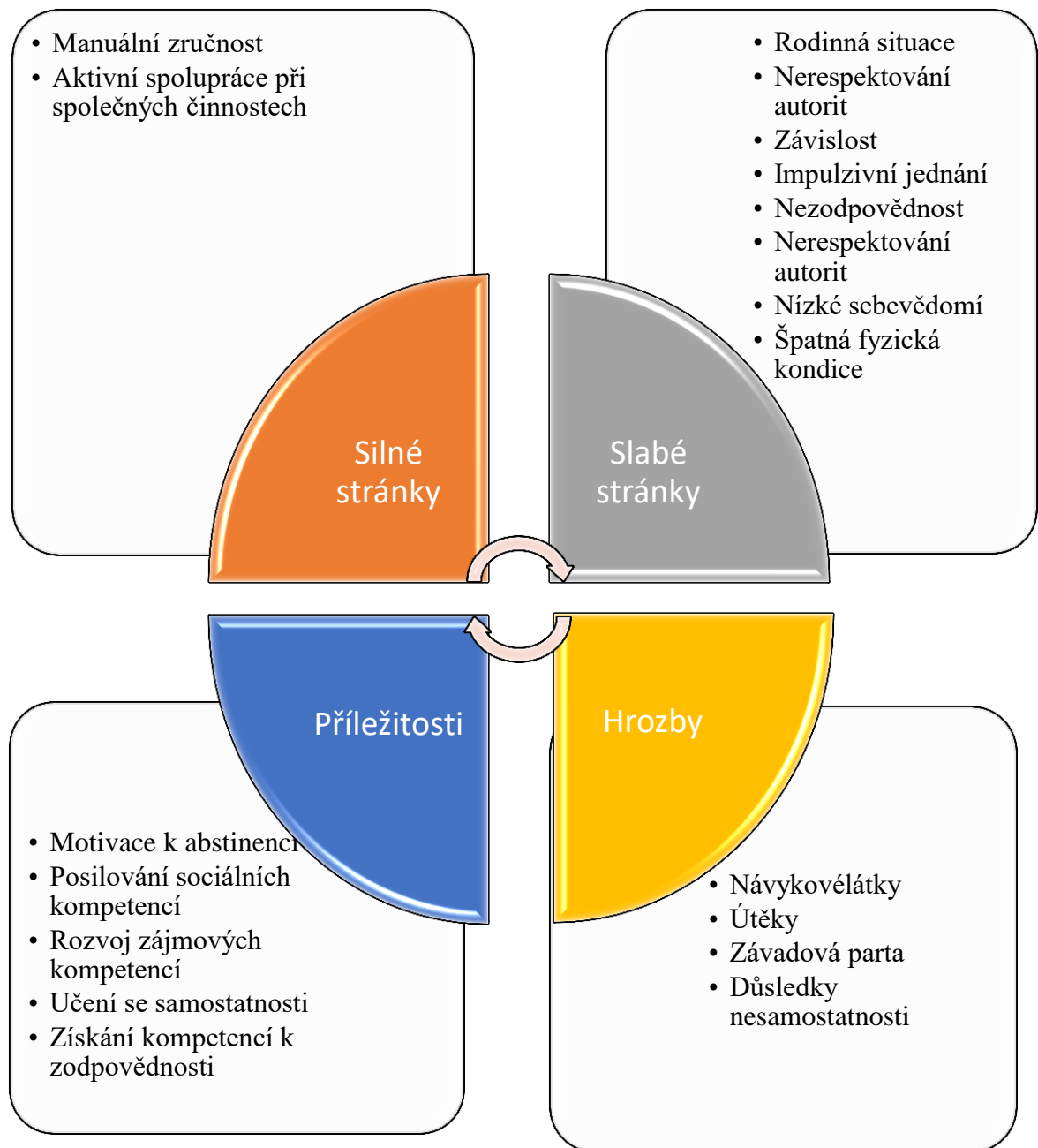
SWOT analýza – Informantka č. 2

Hodnocení pomocí analýzy SWOT:

Informantka č. 2 splňuje veškeré předpoklady k absolvování zátěžových pobytů. Vzhledem k její dominantní povaze je schopna ovlivňovat ostatní dívky dobrým, ale i špatným příkladem. Během našeho pobytu dívky motivovala pozitivním způsobem.

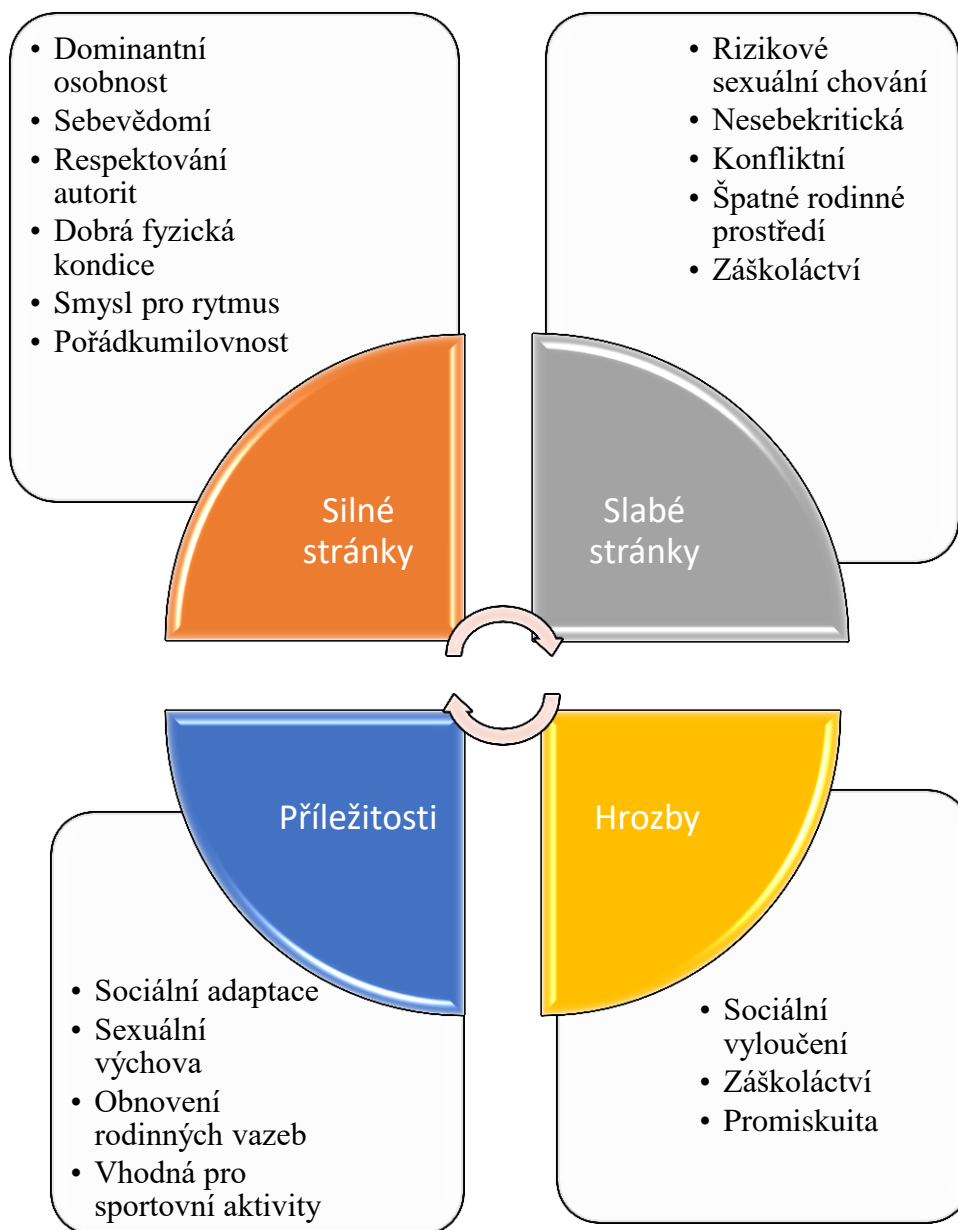
SWOT analýza – Informantka č. 3

Hodnocení pomocí analýzy SWOT:

Pro informantku č. 3 není vzhledem k jejím povahovým vlastnostem absolvování zátěžových pobytů zcela přínosné. Mohlo by dojít ke vzniku konfliktních situací vzhledem k fyzickému i psychickému vypětí. Pobyt absolvovala na hraně svých možností.

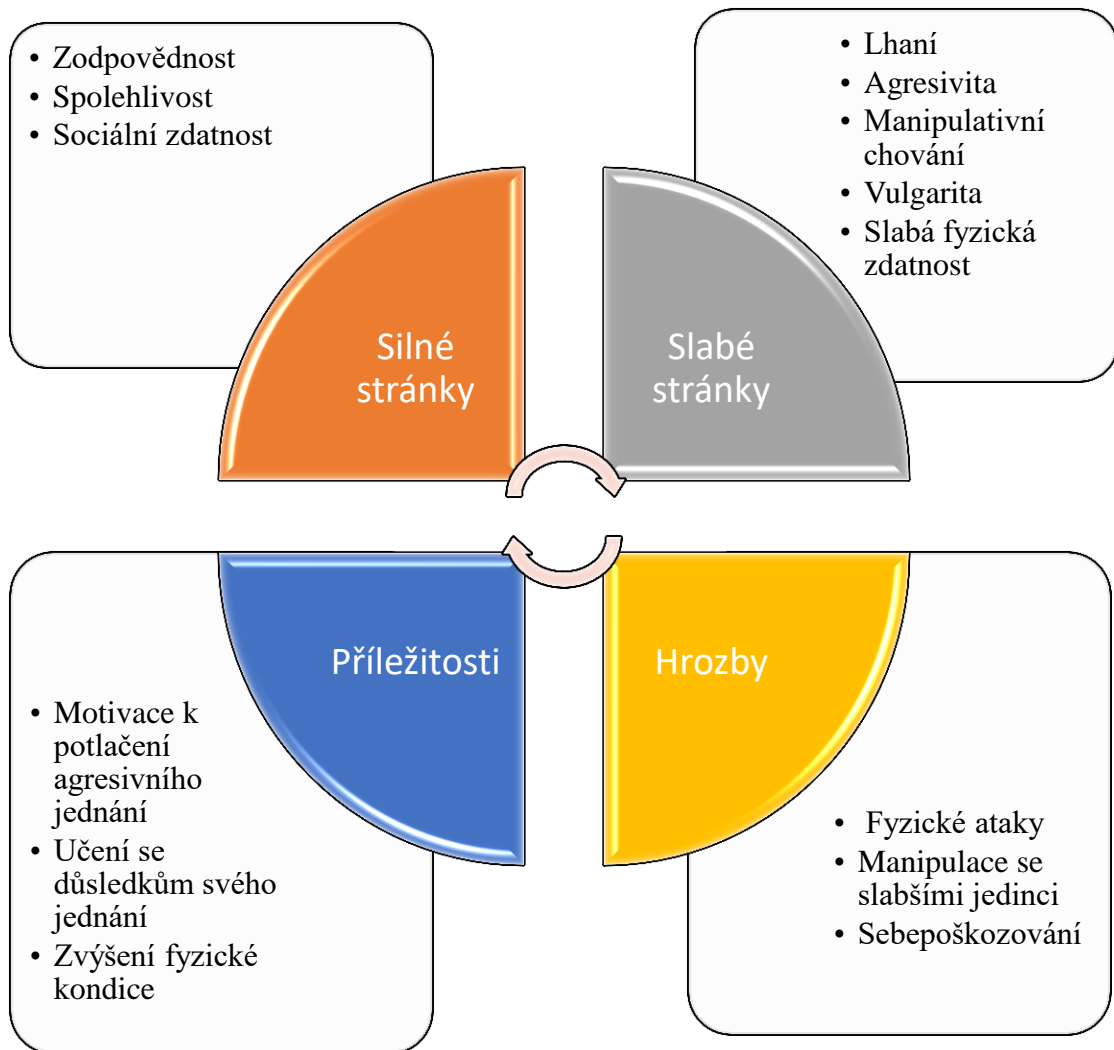
SWOT analýza – Informantka č. 4

Hodnocení pomocí analýzy SWOT:

Informantka č. 4 vzhledem k vysokému sebevědomí a konfliktní povaze nerada vyhledává kolektivní aktivity. S ostatními informantkami si příliš nerozumí a nemá ani snahu se zapojit do společných činností. Celý pobyt absolvovala vyloučená z kolektivu, i když se ostatní informantky snažily informantku č. 4 mezi sebe přijmout. Tíhla převážně k pedagogickým pracovníkům.

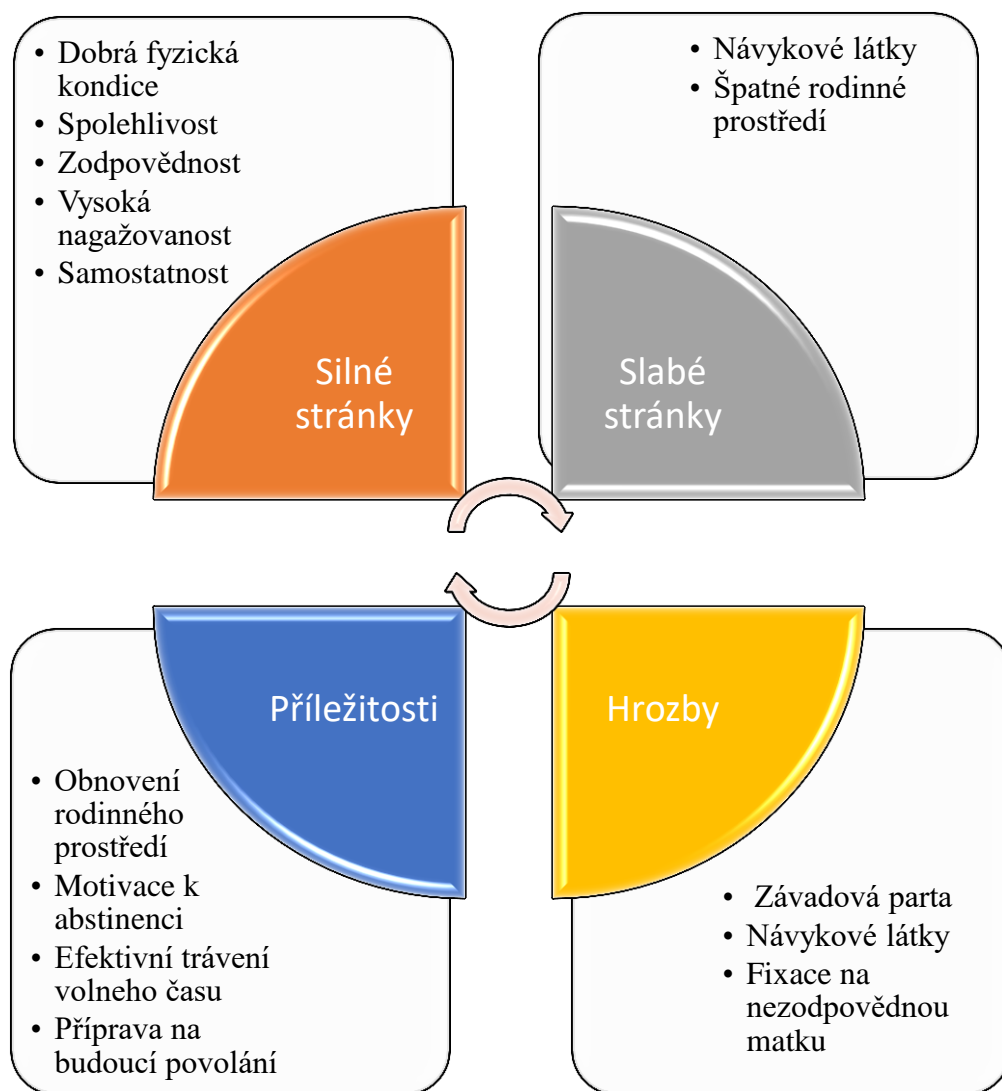
SWOT analýza – Informantka č. 5

Hodnocení pomocí analýzy SWOT:

Informantka č. 5 vzhledem ke své agresivní povaze špatně zvládá absolvování zátěžových pobytů. Paradoxně o akce tohoto typu projevuje velký zájem a je těžké jí odmítnout. Dalším rizikovým faktorem je velmi malá fyzická zdatnost. Pobyt absolvovala s vypětím veškerých sil. Další pobyt s podobným zaměřením by rozhodně nezvládla.

SWOT analýza – Informantka č. 6

Hodnocení pomocí analýzy SWOT:

Informantka č. 6 byla z výběru dívek byla ideálním kandidátem pro absolvování zátěžových pobytů. O veškeré činnosti projevovala maximální zájem, spolupracovala, měla snahu pomáhat jak pedagogickým pracovníkům, tak i ostatním dívkám. Z pobytu byla upřímně nadšená.

8 Diskuse

Víkendový pobyt realizovaný na principu zážitkově pedagogického učení byl konstruován pro využití v sociálně – pedagogické sféře, konkrétně pro zkvalitnění poskytovaných služeb ve výchovném ústavu. Vzhledem k náročnosti povolání bylo studiem literatury vybráno několik cílů opírající se o hlavní cíl – využití benefitů sportovních a jiných aktivit pro jiné než kondiční účely (Wankel et al., 2013).

Jedním z prověřovaných údajů v přípravné fázi byla charakteristika výzkumného souboru, neboť, jak uvádí Woods et al. (2013), je důležité, aby výzkumný soubor byl dostatečně homogenní a zdravotní stav klientek byl úměrný připravované zátěži. Naše výsledky (kazuistiky, SWOT analýzy) korespondují s doporučením zmíněných autorů.

Brown (2018) ve své literatuře popisuje sociologický pohled na problematiku práce s tímto druhem osob a koresponduje s našimi cíli i principy zážitkově pedagogického učení, výběru jednotlivých metod a dodržování jednotlivých zásad. Jednou z hlavních zásad i cílem pobytu bylo zařídit, aby pro výběrový soubor byl pobyt komplexním zážitkem skládající se z řady dílčích úkolů a zkušeností jednotlivců i skupiny. Ve výsledcích můžeme pozorovat podrobný popis jednotlivých aktivit, denního harmonogramu i reakce jednotlivců. Autor také popisuje, že by se neměly opomíjet přidružené faktory, na kterých je princip zážitkové pedagogiky postaven, konkrétně se jedná o práci s emocemi. Z těchto důvodů byly do výzkumné části vybírány takové aktivity, aby byla tato oblast co nejvíce pokryta. Výsledky našeho šetření poukazují na kladné hodnocení výzkumným souborem i přes to, že byli někteří v určitých situacích limitováni. Lubans et al. (2012) naopak poukazuje, že někteří jedinci, kteří znají své limity se na základě zážitků a skupinových zkušeností učí jednotlivé limity překračovat a skupina působí na jednotlivce jako motivace. Vzhledem k rozmanitosti vlastností výběrového souboru můžeme z výsledků poukázat také na pozitivní přínos do celého socio-kulturního spektra jedinců účastnících se víkendových pobytů. Naše data korespondují s daty autorů Lubans et al. (2012), kteří popsali tři typy programů obsahující fyzické aktivity. Jejich data se zaměřovala zejména na sociální a emoční stav a stejně jako jejich výsledky, tak i naše potvrzují vhodnost těchto aktivit a jejich začlenění do edukace klientů by mělo být nedílnou součástí moderní pedagogiky v tomto typu zařízení. Výsledkem je snížení agresivity a redukce špatných sociálních návyků u klientů s podporou motivace a stanovení cílů do budoucna. Společné výsledky

s Lubanz et al. (2012) se také shodují v podpoře morálního uvědomění. Protože byl námi stanovený víkendový pobyt pro klienty jako odměna, plnil motivační účel, a klienti si sami vyhledávali informace a více se dotazovali v případech, že si nebyli jistí o správnosti postupu při jednotlivých dílčích činnostech konaných v zařízení. Redukce agresivity a negativních sociálních aspektů bylo pozorováno nejen pracovníky zařízení, ale i ostatními klienty, kteří se následně snažili postupovat podobně a kooperovat v týmu.

Využití moderních technik, jako je zážitková pedagogika, jsou psychicky i fyzicky náročné metody pro edukaci klientů. Z našich výsledků je zřejmé, že zážitková pedagogika je prospěšná, avšak domníváme se, že vše bylo takto úspěšné z důvodu dlouhodobé přípravy celého výzkumného záměru. Naše výsledky potvrzuje autor Benekos (2016), který se ve svém díle zabývá otázkami edukace, pedagogiky a psychologických postojů ze strany pedagogů. Podle nich by měl být výzkumník nebo pedagog, provozující některé z moderních technik, mít dostatečné vzdělání a praktické dovednosti zajišťující hladké a efektivní konání celého záměru. Dobře stanovené učební metody podporují klienty v přemýšlení nad svým vlastním bytím, svou budoucností a životními cíli. K veškerým těmto účelům byla zážitková pedagogika konstruována a její zohlednění v praxi vede ke zmíněným výsledkům. Jednotlivé klientky účastníci se výzkumu byly samy překvapeny ze snížení agrese i nežádoucího chování. Samotná detekce nežádoucího chování, jeho eliminace a další procesy, které probíhají na pozadí procesu resocializace v tomto druhu zařízení vyžadují mnoho podpory pro psychickou, fyzickou, sociální i spirituální stránku klientů. Při zařazení tohoto druhu zážitkové pedagogiky do procesu se naplňují všechny zmíněné aspekty a redukuje se možný přítomný stres. Hostinar et al. (2015) popisuje jednotlivé asociace lidského mozku, které vedou až k agresivnímu chování vůči druhým osobám. Sociální podpora v této podobě může stimulovat přítomný stres z nechtěného prostředí, komunity apod. Redukce těchto stresů by mělo být primárním cílem a námi zvolená technika víkendového pobytu eliminovala veškeré tyto faktory. Autor dokonce popisuje, že při studování stresu je nutné „aktivovat mozek“ nejen z pohledu pedagogického, ale také pohybového, kognitivního apod. Z obecného pohledu můžeme konstatovat fakt, že klienti v ústavech a jiných sociálních zařízeních si neumí „vážit“ věci důležitých pro jejich budoucnost. Tento aspekt je tedy nutné znovu vybudovat a poukázat na hierarchii jednotlivých životních priorit, která bývá u těchto klientů prakticky vždy narušena.

V rámci výzkumného šetření byla použita tato metoda jakožto i motivace klientů k redukci nežádoucího chování. I tyto výsledky se shodují s výsledky autorů a potvrzují jejich teorie potřeby „vážit si věci“, neboť v případě nežádoucího chování jsou si klienti vědomi, že se nemohou účastnit dalších podobných zážitkových aktivit.

Z výsledků jsou patrné i jednotlivé psychologické procesy, na které se také zaměřuje Terence (2018). Ten popsal ve své publikaci psychologické procesy, sociální interakce i jednotlivé hierarchické fenomény, které ovlivňují lidskou psychiku a podporují kriminalitu. Hlavním důvodem je teorie nedostatku, která je hluboce zakořeněna v povaze člověka. Ten má pak potřebu mít stále větší dostatek hmotný i duchovní (moc nad někým). Velice častá příčina nežádoucího chování je odvozena právě od této teorie, která koresponduje s daty z ČR. Zážitková pedagogika, konkrétně námi zvolená metoda, vhodně ilustruje pocity dostatku a kontroly nad danými situacemi a částečně rozvíjí lidskou disciplinovanost. Terence (2018) se svými teoriemi opírá o světové výzkumy založené na psychologii, které potvrzují náš záměr, a proto byly i jeho teorie zahrnuty a potvrzeny ve výzkumné části.

Pokud bychom se chtěli ponořit více do oblasti delikvence a kriminalistiky, našli bychom některá společná odvětví. Carlen et al. (2017) popsal ve svém díle několik možností napříč Evropou a USA. Jednou z hlavních příčin je podle nich velice nízká úroveň socializace, pracovního stylu a jejich pohledu na celkový proces kriminality. Velice zajímavý je popis moderní kriminality, ke které mnoho delikventů vzhlíží, a nazývají ji jako „nový terorismus“. Celkový pohled na kriminalitu se stále pohybuje mezi hranicemi, co je přípustné, a co nikoliv, ovšem při zamyšlení se nad nízkou vzdělaností a sociálním statutem těchto klientů je podle autorů výsledek zcela jednoznačný. Jeho resocializační metody se shodují s principy zážitkové pedagogiky, včetně využití aspektů kontinuální motivace, aplikace prosociálního chování s prvky asertivity a rozvoj myšlení směrem ke svým budoucím cílům, morálně dosažitelnými způsoby. Se všemi těmito faktory bylo cíleně pracováno a z výsledků je patrný sociální status i úroveň socializace jednotlivých klientek, které se shodují s teoriemi autorů. Stejně tak autoři potvrzují vytýčení celkového pohledu na kriminality, neboť i v tomto případě můžeme potvrdit, že při jednotlivých předem strukturovaných konceptech resocializace klientů se setkáváme se zkouškami, co bude povoleno, a co nikoliv.

9 Závěr

Zážitkové pedagogika jako novodobí koncept resocializace je pro námi zvolený výběrový soubor dostatečně vhodný. Námi zvolené cíle a celková metodika výzkumu umožnila realizaci výzkumného pobytového projektu, jehož výsledkem je potvrzení teorií i podobně koncipovaných zahraničních výzkumů.

Veškeré námi stanovené teorie se opíraly o koncept zážitkové pedagogiky, více specifikované v teoretické části. Ta byla brána nikoliv jako jeden z cílů, ale jako prostředek v souladu s antickým výchovným ideálem všestranného a harmonického rozvoje osobnosti člověka. Naše širší cíle byly konstruovány v souladu s rozvojem klientů, jak po stránce osobnostní, tak i vědomostní a dovedností. Dalšími dílčími částmi byla práce s motivací a žebříčkem hodnot. Díky objevování nových rozměrů vzdělání, kultury, sebepoznání i mezilidských vztahů můžeme snadněji modifikovat a poukázat na resocializační potřebu vybraných klientů. Z jiného úhlu můžeme pozorovat i rozvoj osobnosti na základě prožitých zkušeností, které někteří klienti výchovných ústavů značně postrádají, a tím potvrzují teorie kriminalistů, psychologů a sociologů. Zkušenost je mnohdy klíčová v řešení situací a může být velice důležitá při dalším jednání klienta. Naš výzkum potvrzuje, že vystavení klientů zátěžovým situacím se stávají silnějšími v každodenních úkonech lidského života. Mimo jiné vede také ke snížení agresivity, rozvoji přemýšlení o budoucnu, nesení odpovědnosti za své činy a motivaci si veškeré správné návyky dále osvojovat a nežádoucí chování redukovat.

V mnoha teoretických východiscích i praktických výstupech je popsáno, že zážitková pedagogika i práce ve skupině formuje sebevědomí člověka. V případě našeho výzkumu můžeme potvrdit, že se získanými zkušenostmi se klientky cítili více sebevědomé, měli touhu po dalších zkušenostech a redukovalo se nežádoucí chování (např. upozorňování na sebe pomocí nedodržování opatření apod.). Vzhledem k pozitivním ohlasům našeho výzkumu se domníváme, že bude následovat sdílení s ostatními klienty našeho zařízení a Ti budou mít poté podobnou touhu po získání vlastních zkušeností. Naším výzkumem jsme tedy přímo ovlivnili klienty účastnící se výzkumu, a nepřímou ty, jenž budou s aktivními účastníky v každodenním kontaktu.

Seznam použité literatury

1. BAUWEL, S., V., CARPENTIER, V. *Trans-reality television: the transgression of reality, genre, politics, and audience*, Lanham 2010.
2. BENDL, S. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. ISBN 9788024742489.
3. BROWN, D., 2018. *AQA GCSE (9-1) Sociology Workbook Paper 2: The sociology of crime and deviance and social stratification*. USA: Hodder Education. ISBN 978-1510435193
4. CARLEN, Pat a Leandro Ayres FRANÇA, CARLEN, Pat a Leandro AYRES FRANÇA, ed. *Alternative Criminologies*. Abingdon, Oxon ; New York, NY: Routledge, 2018. |: Routledge, 2017. DOI: 10.4324/9781315158662
5. COTÉ, Jean a David J. HANCOCK. Evidence-based policies for youth sport programmes. *International Journal of Sport Policy and Politics*. 2015, 8(1), 51-65. DOI: 10.1080/19406940.2014.919338
6. CZAPOW, C., JEDLEWSKI, S. *Resocializační pedagogika*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 414 s. ISBN neuvedeno.
7. GLÄTZLE-RÜTZLER, Daniela a Philipp LERGETPORER. Lying and age: An experimental study. *Journal of Economic Psychology*. 2015, 46, 12-25. DOI: 10.1016/j.joep.2014.11.002
8. HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.
9. , P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-303-X.
10. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
11. HOSTINAR, Camelia E., Anna E. JOHNSON a Megan R. GUNNAR. Early social deprivation and the social buffering of cortisol stress responses in late childhood: An experimental study. *Developmental Psychology*. 2015, 51(11), 1597-1608. DOI: 10.1037/dev0000029
12. HUALING, F. Re-education through Labour in Historical Perspective. *The China Quarterly*. 2005, 184, č. 1, s. 811-817.
13. JÁNSKÝ, P. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 169 s. ISBN 80-7041-114-7.

14. JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1.vyd. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
15. JUCOVIČOVÁ, D. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0645-3.
16. KALEJA, M., KOVÁŘOVÁ, R., ZEZULKOVÁ, E., NOVOHRADSKÁ, H. *Studenti se specifickými vzdělávacími potřebami na vysoké škole*. Ostrava: PdF, Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-276-0.
17. KOLÁŘ, Z., VALIŠOVÁ, A. *Analýza vyučování*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2857-5.
18. KŘÍŽ, J. *Duševní poruchy a poruchy chování u dětí a mladistvých*. 2. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2004. 137 s. ISBN 80-7040-724-7.
19. LANGER, S. *Problémový žák na prvním stupni základní školy*, Hradec Králové: KOTVA, 1999, 1. vydání, 387 stran, ISBN 80-900254-5-5.
20. LEE, I., H., et al. Postsecondary Education Persistence of Adolescents With Specific Learning Disabilities or Emotional/Behavioral Disorders. *The Journal of Special Education*. 2014, 49(2), 77-88. DOI: 10.1177/0022466914524826
21. LOIZOU, Eleni a Nasia CHARALAMBOUS. Empowerment Pedagogy. *Journal of Research in Childhood Education*. 2017, 31(3), 440-452. DOI: 10.1080/02568543.2017.1314396
22. LUBANS, David R., Ron C. PLOTNIKOFF a Nicole J. LUBANS. Review: A systematic review of the impact of physical activity programmes on social and emotional well-being in at-risk youth. *Child and Adolescent Mental Health*. 2012, 17(1), 2-13. DOI: 10.1111/j.1475-3588.2011.00623.x
23. MAGGIN, D., M., et al. Quality Indicators for Systematic Reviews in Behavioral Disorders. *Behavioral Disorders*. 2017, 42(2), 52-64. DOI: 10.1177/0198742916688653
24. MAHENDRAN, Rathi, et al. Art therapy and music reminiscence activity in the prevention of cognitive decline: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials*. 2017, 18(1). DOI: 10.1186/s13063-017-2080-7
25. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*. 1. vyd. Praha: Grada, 1997. 187 s. ISBN 80-7169-587-4.
26. MAZAL, F. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-77-3.

27. NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě: [od 9 do 99 let]*. Vyd. 3. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-405-2.
28. PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
29. PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7.
30. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
31. PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.
32. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, Vyd. 7. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
33. PTÁČEK, R. *Poruchy chování v dětském věku*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-81-4.
34. SCOTT, T. R. Antecedent-Based Interventions for Young Children at Risk for Emotional and Behavioral Disorders, *Behavioral Disorders* 34, 2009, č. 4, s. 196-211.
35. SHOSHANA, A. Metaphors, self and reeducation. *International Journal of Qualitative Studies in Education*. 29, 2016, č. 2, s 164-185.
36. SPEAR, Linda Patia. Consequences of adolescent use of alcohol and other drugs: Studies using rodent models. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*. 2016, 70, 228-243. DOI: 10.1016/j.neubiorev.2016.07.026.
37. TERENCE P., Thornberry, ed. *Developmental Theories of Crime and Delinquency*. Routledge, 2018. DOI: 10.4324/9780203793350
38. TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 198 s. ISBN 80-717-8503-2.
39. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
40. VOJTOVÁ, V. *Kapitoly z etopedie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 136 s. ISBN 978-802-1045-736.
41. *Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se stanoví podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních*. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka->

- zakonu/SearchResult.aspx?q=438/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
42. WALKER, Neil. Populism and Constitutional Tension. *SSRN Electronic Journal*. 18(1) DOI: 10.2139/ssrn.3182359
 43. WANKEL, Leonard M. a Bonnie G. BERGER. The Psychological and Social Benefits of Sport and Physical Activity. *Journal of Leisure Research* . 2018, 22(2), 167-182. DOI: 10.1080/00222216.1990.11969823
 44. WOODS, S. B., H. M. FARINEAU a L. M. MCWEY. Physical health, mental health, and behaviour problems among early adolescents in foster care. *Child: Care, Health and Development* . 2013, 39(2), 220-227. DOI: 10.1111/j.1365-2214.2011.01357.x. ISSN 03051862
 45. ZACHARIN, M. *Practical pediatric endocrinology in a limited resource setting*. Waltham 2013.
 46. *Zákon č. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*. Dostupný z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=109/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
 47. *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 22*. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=218/2003&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
 48. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 971*. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
 49. ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-800-7.

Seznam příloh:

1. Příloha č. 1 Informovaný souhlas – vzor (zdroj: vlastní)
2. Příloha č. 2 Vzor hlavních otázek pro rozhovor (zdroj: vlastní)
3. Příloha č. 3 Seznam vybavení pro účastníky (zdroj: vlastní)
4. Příloha č. 4 Sebehodnotící erb informantky č.3 (zdroj: archiv autora)
5. Příloha č. 5 Organizační manuál víkendového pobytu (zdroj: vlastní)

Seznam tabulek

1. Tabulka 1 Režim dne (zdroj: vlastní)
2. Tabulka 2 Rámcový program (zdroj: vlastní)

Příloha č. 1 Informovaný souhlas – vzor (zdroj: vlastní)

Informovaný souhlas

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám závěrečnou práci, v rámci které provádím výzkum, jehož cílem je vyhodnotit víkendový pobyt pro skupinu klientek výchovného ústavu a zpracovat metodický materiál pro přípravu dalších víkendových pobytů.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Student mne informoval o podstatě výzkumu a seznámil mne s cíli, metodami a postupy, které budou při výzkumu používány, stejně jako s výhodami a riziky, které pro mne z účasti na výzkumu vyplývají. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studenta.

Měla jsem možnost si vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit. Měla jsem možnost se studenta zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostala jasnou a srozumitelnou odpověď.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů účastníka výzkumu v rozsahu, způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží účastník výzkumu (nebo zákonný zástupce) a druhý student.

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu (zákonného zástupce):

V _____ dne: _____

Jméno, příjmení a podpis studenta:

Příloha č. 2 Vzor hlavních otázek pro rozhovor (zdroj: vlastní)

1. Jak by si popsala prostředí, ve kterém se akce odehrávala?

1. Byla pro Tebe akce fyzicky náročná? A Proč?

2. Byla si spokojená s programem akce? A Proč?

3. Vybavíš si, nějaké zajímavosti, které ses během pobytu dozvěděla?

4. V čem vidíš přínos akce pro sebe samou?

5. Postrádala si něco během akce?

6. Zhodnocení akce jednou větou, spokojenost v %?

Příloha č. 3 Seznam vybavení pro účastníky (zdroj: vlastní)

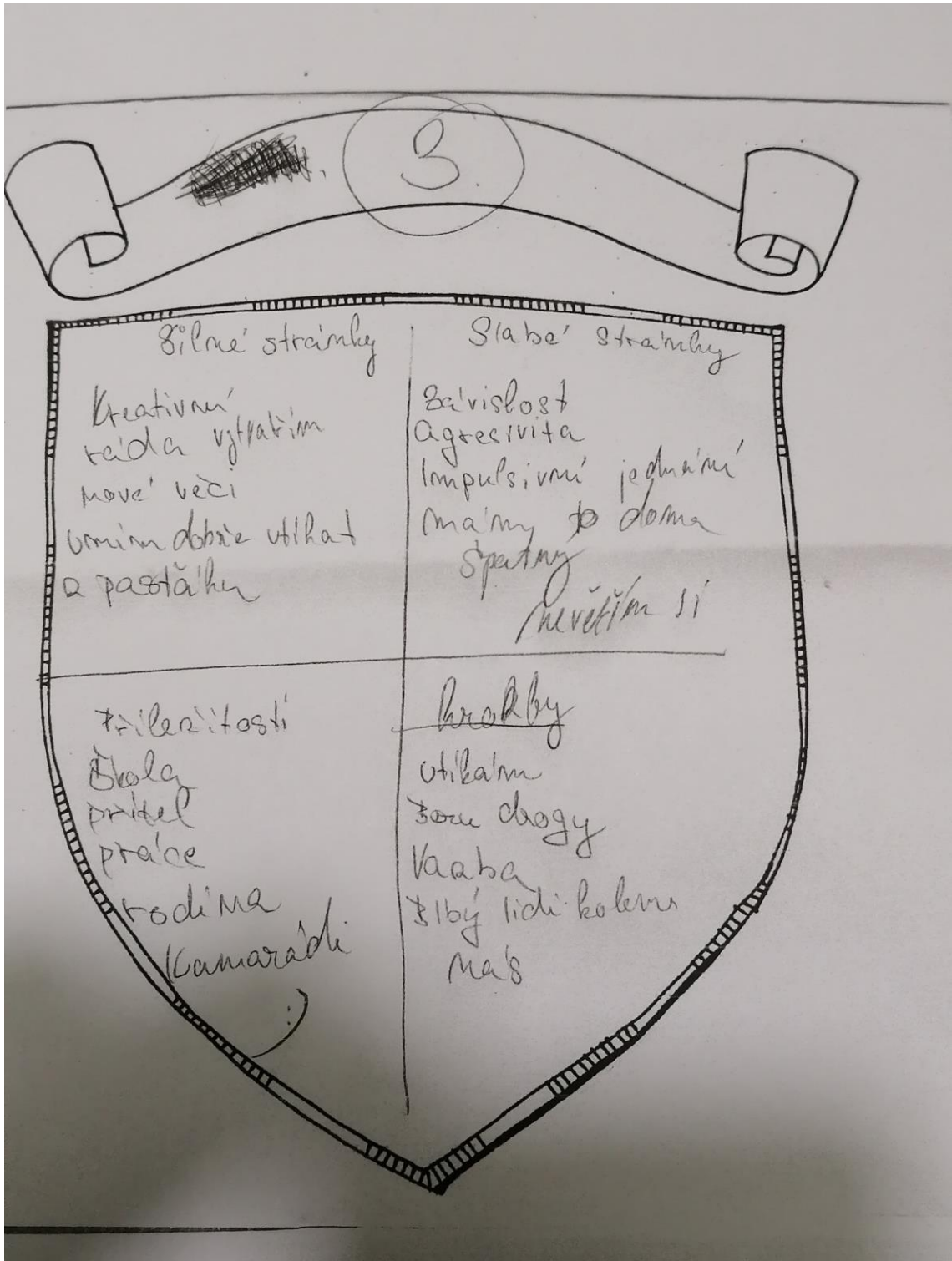
Víkendový zátěžový pobyt Šumava 13. – 15. 4. 2018

Seznam nezbytného ošacení a potřeb

- Hygienické potřeby (kartáček na zuby, pasta na zuby, mýdlo, šampón, krém na ruce, opalovací krém, dámské intimní potřeby)
- 2 x ručník
- 4 x spodní prádlo
- 4 x ponožky
- 1 x turistická obuv
- 1 x volnočasová obuv
- 1 x domácí obuv
- 1 x tepláková souprava
- 1 x sportovní souprava
- 1 x volnočasové oblečení
- 1 x domácí oblečení
- 1 x větrová bunda
- 1 x pláštěnka

Poznámky:

Příloha č. 4 Sebehodnotící erb informantky č.3 (zdroj: archiv autora)

Příloha č. 5 Organizační manuál víkendového pobytu (zdroj: vlastní)

Organizační manuál – víkendový zátěžový pobyt	
Organizace:	
	Výchovný ústav (internát)
Název akce:	
	Víkendový zátěžový pobyt na Šumavě
Termín akce, místo konání:	
	• 13. – 15. 4. 2018• Obec Maleč, okres Klatovy, Plzeňský kraj
Hlavní organizátor, pracovní pozice:	
	Lukáš Zelníček, vychovatel
Personální zajištění:	
	• Lukáš Zelníček, vychovatel• Lucie, vychovatelka
Materiální a technické zajištění:	
	• Služební automobil (8 míst)• Lékárnička, léky• Notebook• Potraviny• Turistické vybavení (mapy, buzoly, obuv)• Sportovní vybavení (vzduchovka, volejbalový míč)• Stolní hry• Výtvarné a psací potřeby• Spací pytle
Předpokládané nákladové položky:	
	• Cestovní náklady (pohonné hmoty, amortizace)• Mzdové náklady• Ubytování• Stravování• Ostatní náklady (vstupné, občerstvení)• Kapesné dívek

Počet účastníků a jejich jmenný seznam:

Výběr šesti dívek z výchovného ústavu:

- Informantka č. 1
- Informantka č. 2
- Informantka č. 3
- Informantka č. 4
- Informantka č. 5
- Informantka č. 6

Stručný popis akce:

Turistický zátěžový pobyt na Šumavě v okolí města Kašperské Hory doplněný o zážitkové hry a soutěže.

Turistické cíle:

- Kašperské Hory
- Hrad Kašperk
- Rozhledna Javorník
- Naučná stezka Povydrří

Zážitkové hry:

- Noční stezka odvahy
- Lesní triatlon
- Lanová opičí dráha
- Sjezd části řeky otavy na kanoích

Cíle akce:

- Pobyt mimo kolektivní zařízení
- Zvyšování fyzické kondice
- Sportovní vyžití
- Poznávání nových míst
- Získání poznatků pomocí zážitků
- Doplnění znalostí a dovedností
- Kontakt s přírodou
- Vytváření nových vztahů a kamarádství
- Relaxace
- Zážitek

Rámcový program akce:

PÁTEK 13. 4. 2018

Odpolední program:

- Kontrola veškerého vybavení před odjezdem
- Zajištění léků, lékárničky, finančních prostředků a všech potřebných dokumentů.
- Provedení proškolení o bezpečnosti
- Příprava služebního automobilu, nakládka vybavení a osobních věcí
- Odjezd na místo určení (po cestě zajištění potravin)
- Příjezd, ubytování, seznámení se s objektem
- Příprava večeře, večeře

Večerní program:

- Osobní volno
- Společné posezení v klubovně, motivace na druhý den, seznámení s programem
- Příprava vybavení na následující den
- Společný rozhovor, dílčí hodnocení
- Noční hra
- Hygiena, večerka

SOBOTA 14. 4. 2018

Dopolední program:

- Příprava snídaně, snídaně
- Soutěž – lesní triatlon
- Kontrola potřebného vybavení na celodenní turistický pochod
- Turistický pochod s cílovými místy Javorník, Hrad Kašperk, Kašperské Hory
- Oběd restaurace Kašperské Hory

Odpolední program:

- Turistický pochod – návrat zpět do místa ubytování
- Soutěž v prolézání lanové dráhy
- Po návratu z pochodu příprava večeře, večeře

Večerní program:

- Osobní volno
- Společné posezení v klubovně, motivace na druhý den, seznámení s programem
- Společný rozhovor
- Dílčí hodnocení
- Hygiena večerka

NEDĚLE 15. 4. 2018

Dopolední program:

- Příprava snídaně, snídaně
- Balení osobních věcí a vybavení
- Úklid ubytovny
- Odjezd Kašperské Hory
- Návštěva muzea
- Oběd restaurace Kašperské Hory

Odpolední program:

- Naučná stezka Povydří
- Sjezd Otavy na kanoích
- Celkové zhodnocení pobyt
- Odjezd do výchovného ústavu
- Úklid a kontrola vybavení
- Ukončení pobytu

Plánovaný režim dne:

PÁTEK 13. 4. 2018

- 13:00 – 16:00 přesun na místo určení (Černovice – Maleč).
- 16:00 – 17:00 ubytování
- 17:00 – 18:00 příprava večeře, večeře
- 18:00 – 19:00 osobní volno, stolní hry
- 19:00 – 19:30 společné posezení v klubovně, příprava a motivace na druhý den
- 19:30 – 20:00 rozdělení dívek do dvou soutěžících skupin
- 20:00 – 21:00 seznámení s programem na další den, příprava věcí na turistiku
- 21:00 – 21:30 společný rozhovor, zhodnocení dne
- 21:30 – 23:00 noční hra – stezka odvahy
- 23:00 – 23:30 hygiena, večerka

SOBOTA 14. 4. 2018

- 07:00 – 07:30 budíček, hygiena
- 07:30 – 08:00 snídaně
- 08:00 – 10:00 soutěž jednotlivců v lesním triatlonu
- 10:00 – 18:00 celodenní turistický program s cílovými místy Javorník, hrad Kašperk, Kašperské Hory (přestávka na oběd v restauraci). V odpolední

přestávce na zpáteční cestě soutěž v přelézání lanové dráhy

- 18:00 – 19:00 příprava večere, večere
- 19:00 – 20:00 osobní volno
- 20:00 – 20:30 seznámení s programem na další den, zhodnocení dne
- 20:30 – 21:30 společný rozhovor
- 21:30 – 22:00 hygiena, večerka

NEDĚLE 15. 4. 2018

- 07:00 – 07:30 budíček, hygiena
- 07:30 – 08:00 snídaně
- 08:00 – 10:00 balení osobních věcí, úklid ubytovny
- 10:00 – 11:30 odjezd Kašperské Hory, návštěva muzea
- 11:30 – 12:30 oběd restaurace Kašperské Hory
- 12:30 – 15:00 odjezd k soutoku Křemelné a Vydry (Otava) – naučná stezka
- 15:00 – 16:00 adrenalinový sjezd kousku Otavy na kanoích
- 16:00 – 17:00 celkové hodnocení pobytu a jednotlivých účastníků
- 17:00 – 20:00 návrat do výchovného ústavu

Poznámky: